

Hollands Diep | juni 2016

Natura 2000 Deltawateren

Beheerplan 2016-2022

Colofon

Uitgegeven door	Ministerie van Infrastructuur en Milieu Rijkswaterstaat
Informatie	www.rijkswaterstaat.nl
Telefoon	0800-8002 (gratis)
Uitgevoerd door	Rijkswaterstaat Zee en Delta en Rijkswaterstaat West-Nederland Zuid i.s.m. Royal HaskoningDHV
In samenwerking met	Provincie Zuid-Holland, Provincie Zeeland, Provincie Noord-Brabant en ministerie van Economische Zaken
Kwaliteitsborging	Rijkswaterstaat Water, Verkeer en Leefomgeving en Rijkswaterstaat Corporate Dienst
Datum	17 juni 2016
Status	Beheerplan

Inhoud

	Samenvatting—5
	Inleiding—9
1	Kenmerken van Hollands Diep—10
1.1	Onmisbare schakel in trekvogelnetwerk—10
1.2	Abiotische kenmerken—11
1.3	Activiteiten en beheer in het Hollands Diep—14
2	Instandhoudingsdoelstellingen—16
2.1	Uitwerking van doelen in omvang, ruimte en tijd en huidige situatie—16
2.1.1	Habitattypen—17
2.1.2	Habitatsoorten—20
2.1.3	Kustbroedvogels—24
2.1.4	Moerasbroedvogels—26
2.1.5	Viseters—27
2.1.6	Eenden, ganzen en zwanen—29
3	Instandhoudingsmaatregelen—31
3.1	Maatregelen uit reeds vastgesteld beleid—31
3.2	Aanvullende instandhoudingsmaatregelen voor Natura 2000—33
3.3	Onderzoek en monitoring—34
4	Activiteiten en mitigatie—36
4.1	Stikstofdepositie en de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)—37
4.2	Vrijgestelde activiteiten zonder specifieke voorwaarden—38
4.3	Vrijgestelde activiteiten met specifieke voorwaarden—39
4.4	Activiteiten die (afzonderlijk) Nb-wet vergunningplichtig blijven—50
4.5	Niet Nb-wet vergunningplichtige activiteiten, wel mitigatie vereist—51
5	Worden de doelen bereikt?—53
5.1	Habitattypen—53
5.2	Habitatsoorten—54
5.3	Kustbroedvogels—55
5.4	Moerasbroedvogels—55
5.5	Viseters—56
5.6	Eenden, ganzen en zwanen—57
	Bijlage A Activiteiten Hollands Diep zonder significante gevolgen en niet Nb-wet vergunningplichtig—58
	Bijlage B Synopsistabel—60
	Bijlage C Detailkaarten—62

Samenvatting

Natura 2000 is een samenhangend netwerk van beschermde natuurgebieden in de lidstaten van de Europese Unie (EU). De EU heeft dit netwerk ingesteld omdat de natuur en de biodiversiteit (soortenrijkdom) in Europa al decennia lang snel achteruitgaan. Het Hollands Diep is als Natura 2000-gebied onderdeel van dit netwerk. Het is aangewezen om specifieke natuurwaarden in stand te houden. Zo draagt het Hollands Diep bij aan het behoud van de Europese biodiversiteit.

Kenmerken van het Hollands Diep

Het Natura 2000-gebied Hollands Diep is een onderdeel van het voormalig estuarium van de delta van Rijn en Maas. Hollands Diep ligt tussen de Biesbosch en het Haringvliet, op de grens van Zuid-Holland en Noord-Brabant. Het Haringvliet is het laatste traject naar de zee. Het Haringvliet verloor in november 1970 de open verbinding met de zee door sluiting van de Haringvlietsluizen. De Haringvlietsluizen en de bovenstroomse stuwen beïnvloeden het peil op het Hollands Diep. Na afsluiting van het Haringvliet is de geringe invloed van brak water in het Hollands Diep verdwenen.

Diverse trekvogels zijn afhankelijk van de Deltawateren als overwinteringsgebied, als ruigebied of als tussenstop. De vogels gebruiken de Deltawateren om op krachten te komen voor het vervolg van hun reis ('opvetten'). Het open water van het Hollands Diep en de buitendijkse natuurgebieden langs de oevers zijn belangrijk als rust- en foerageergebied voor eenden, ganzen en zwanen. Ook broeden lepelaars en kluten in het gebied.

Het Hollands Diep is een potentieel paaigebied voor vissoorten die dicht bij het estuarium opgroeien, zoals fint. Het Hollands Diep zou ook een opgroeigebied voor prikkenlarven (zeeprik en rivierprik) en voor juveniele elft en fint kunnen zijn.

In het Hollands Diep is nog een klein beetje indirect getij aanwezig. Dat komt via de Nieuwe Waterweg binnen. Langs het Hollands Diep liggen buitendijkse natuurgebieden met zachthoutooibossen (onder meer in de vorm van grienden), rietruigtes, 'slikkige rivieroevers' en grasgorzen. In deze natte biotopen leven bever en noordse woelmuis.

De huidige natuurwaarden in de Deltawateren hebben zich in de loop der tijd ontwikkeld in sterke samenhang met de menselijke activiteiten in het gebied. Naast de rijke natuur, kent het Hollands Diep een groot aantal gebruiksfuncties. Zoals waterkeren, waterafvoer, regionale watervoorziening, koelwater, recreatievaart, buisleidingenstraat naar havens van Rotterdam en Antwerpen, zwemwater, oeverrecreatie, sportvisserij en beroepsvisserij.

De afgelopen jaren is onderzocht wat er voor nodig is om de natuurdoelen voor het gebied te realiseren. Daarbij is gekeken naar:

- knelpunten in het ecosysteem die negatieve gevolgen hebben voor de natuurwaarden;
- maatregelen uit vastgesteld beleid die een positieve bijdrage kunnen leveren aan de natuurdoelen;
- aanvullende maatregelen die genomen moeten worden om de doelen te kunnen realiseren;

- activiteiten die nu in het gebied plaatsvinden en mogelijk invloed hebben op de natuurwaarden;
- voorwaarden voor vrijstelling van de vergunningplicht in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 (Nb-wet) en/of mitigerende maatregelen die ervoor zorg dragen dat doelbereik van instandhoudingsdoelstellingen geborgd wordt voor alle activiteiten die in het beheerplan toegestaan worden.

De uitkomsten van dit onderzoek beschrijven we uitgebreid in dit beheerplan. In de komende alinea's vatten we samen wat de belangrijkste punten zijn in het beheerplan, welke maatregelen worden uitgevoerd om de doelstellingen te realiseren en wat de gevolgen zijn voor gebruikers.

Het gaat goed met verschillende beschermde habitattypen en soorten in het Hollands Diep. Dit geldt voor alle aangewezen habitattypen, voor de bever, de lepelaar (als moerasbroedvogel) en voor bijna alle niet-broedvogels. Ook voor trekvissen is het leefgebied in en rond het Hollands Diep in principe op orde. De Haringvlietsluizen dienen echter op een kier te worden gezet, om het Hollands Diep goed bereikbaar te maken.

Er zijn echter ook knelpunten waar de komende jaren aan gewerkt moet worden. Of waarvoor de maatregelen al in gang zijn gezet. De aandachtspunten zijn vooral de maatregelen voor noordse woelmuis en de aanwezigheid van voldoende geschikte broedgebieden voor de kluut.

In de eerste beheerplanperiode worden verschillende instandhoudingsmaatregelen genomen. En worden in overleg met betrokken partijen menselijke activiteiten gereguleerd via vrijstellingsvoorwaarden, vergunningvoorschriften of mitigerende maatregelen. Voor één instandhoudingsdoelstelling is het met de huidige informatie niet mogelijk een goede maatregel te nemen. Dit komt omdat het (niet aan externe factoren toe te schrijven) knelpunt, en de invloed hiervan op de doelrealisatie, onduidelijk is. Voor het Hollands Diep gaat het om de kuifeend (lage aantallen, onduidelijke trend). Voor deze soort wordt in deze beheerplanperiode extra aandacht geschonken aan de rapportage en de duiding van de resultaten van de monitoring. Zo hopen we te zien of de negatieve trend zich voortzet en een indruk te krijgen van mogelijk achterliggende oorzaken. In onderstaande alinea's wordt per opgave aangegeven welke maatregelen getroffen worden en of de doelstellingen worden bereikt.

[Voldoende geschikte broedlocaties voor de kluut](#)

Voor alle kustbroedvogels (met uitzondering van de noordse stern) zijn regiODOELSTELLINGEN geformuleerd voor de gehele Deltawateren (zie het Algemeen Deel). In het Hollands Diep is alleen de kluut als kustbroedvogel aangewezen. Voor de kluut schatten we zowel voor het Hollands Diep als voor de gehele regio dat een verdere verslechtering in de eerste beheerplanperiode wordt voorkomen. Maar dat er op de lange termijn aanvullende maatregelen nodig zijn om de gewenste draagkracht duurzaam te behouden. De bestaande draagkracht houden we op peil door het bestaande broedeiland in de APL-polder te beschermen tegen erosie. Maar op de langere termijn zullen we ons altijd moeten inspannen om de pionierssituatie voor broedende kluten te behouden.

Optimaal leefgebied voor de noordse woelmuis

De kwetsbare noordse woelmuis kan zich handhaven in natte, ruige gebieden. Het leefgebied van de noordse woelmuis neemt gestaag af in kwaliteit en omvang. Dit komt door de afgenomen dynamiek. Deze trend staat haaks op de uitbreidingsdoelstelling. Er zijn dus aanvullende maatregelen nodig om de trend te keren en uitbreiding te realiseren.

Door nieuwe natuur te realiseren in de Albert-, Pieters-, Leendertspolder (APL-polder) en Oosterse Bekade Gorzen is het leefgebied uitgebreid. Een verbetering van bestaande leefgebieden ontstaat door het realiseren van natuurvriendelijke oevers en vooroevers. En door enkele aanpassingen aan het terreinbeheer (opslag verwijderen, periodiek maaien). Hierdoor wordt naar verwachting de instandhoudingsdoelstelling voor noordse woelmuis in de eerste beheerplanperiode gehaald.

Niet-broedvogels

De meeste niet-broedvogels in het Hollands Diep doen het goed. De aantallen zijn hoog genoeg en stabiel. Dit geldt niet voor de kuifeend, maar het is niet duidelijk waarom het aantal kuifeenden tussen 1990 en 2005 sterk is afgenomen. Nu gaan de aantallen weer omhoog. Daarom krijgt de kuifeend in de tussentijdse evaluatie (na drie jaar in de beheerplanperiode) extra aandacht. Als maatregel nemen we een tussentijdse beoordeling van het doelbereik op. Dit aan de hand van recente informatie over (vogel)monitoring, gegevens over voedselkwaliteit, ontwikkelingen in andere gebieden in Nederland en mogelijke klimaatinvloeden. Als uit de aanvullende tussentijdse beoordeling van de nieuwe monitoringsresultaten blijkt dat verder herstel niet optreedt, dan agenderen we in de tweede beheerplanperiode onderzoek of maatregelen.

Regulering huidige activiteiten

De huidige natuurwaarden in de Deltawateren hebben zich in de loop der tijd (zowel in positieve als in negatieve zin) in sterke samenhang met de menselijke activiteiten in het gebied ontwikkeld. Ondanks de, vaak negatieve, menselijke invloeden van vroeger en nu vinden we de natuurwaarden nog altijd beschouwd zo belangrijk en uniek dat ze een wettelijke bescherming verdienen. We hebben het dan over bescherming van het ten tijde van de aanwijzing van de gebieden aanwezige niveau van de gebieden. Ze zijn daarmee een product van menselijke en natuurlijke invloeden. Voortbouwend op deze sterke relatie tussen menselijke activiteiten en natuur richt dit beheerplan zich op behoud en, waar nodig en mogelijk, versterking van deze nog altijd bijzondere natuurwaarden. We bieden daarbij nog zo goed mogelijk ruimte voor behoud en ontwikkeling van de menselijke activiteiten in het gebied. Zonder natuurlijk de behouds- en verbeterdoelstellingen tekort te doen. We hebben vastgesteld dat het grootste deel van de activiteiten in dit gebied geen belemmering vormt voor het bereiken van de natuurdoelen. Deze activiteiten kunnen zonder problemen doorgaan, zolang ze niet wezenlijk van karakter veranderen. Een (niet uitputtende) lijst met dergelijke activiteiten is opgenomen in bijlage A.

Er zijn ook activiteiten die, onder specifieke voorwaarden, via dit beheerplan vrijgesteld worden van de Nb-wet vergunningplicht. In het Hollands Diep gaat dat om:

- baggeren en storten
- recreatievaart > 20 kilometer per uur (motorboten, waterskiën)
- specifieke vormen van beroepsvisserij met vaste vistuigen
- warmtelozingen en koelwateronttrekkingen
- bestaande andere lozingen
- burgerluchtvaart en recreatief vliegverkeer
- inspectie- en monitoringvluchten overheden
- onderzoek en monitoring (van de overheid of terreinbeherende natuurbeschermingsorganisatie)
- chemische onkruidbestrijding
- muskusratten- en beverrattenbestrijding
- regulier dijkbeheer en -onderhoud door de Waterschappen
- jacht, beheer en schadebestrijding (volgens de Flora- en faunawet)

Andere activiteiten blijven Nb-wet vergunningplichtig, zoals:

- groot onderhoud wegen en fietspaden binnen de begrenzing
- uitbreiding industrie
- revisie van activiteiten (met andere woorden: een project of een handeling) die vergunningplichtig zijn op grond van de WABO
- aanleg, groot onderhoud en beheer kabels en leidingen binnen de begrenzing
- dijkversterkingen
- militaire vliegactiviteiten
- stikstofemissies bij uitbreidingen van industrie, land- en tuinbouwactiviteiten of (gebruik van) infrastructuur
- grootschalige oefeningen calamiteitenbestrijding en reddingsbrigade

Wanneer de vergunningen van deze activiteiten aflopen, moet een nieuwe vergunning aangevraagd worden bij het bevoegd gezag. Voor het beoordelen van een nieuwe vergunningaanvraag gebruikt het bevoegd gezag het Natura 2000-beheerplan als toetsingskader voor (vergunningplichtige) activiteiten.

In het Hollands Diep zijn diverse recreatieve activiteiten geïdentificeerd die niet-vergunningplichtig zijn in het kader van de Nb-wet. Maar er zijn wel mitigerende maatregelen vereist om de negatieve effecten die deze activiteiten (al dan niet samen met andere activiteiten) kunnen hebben te voorkomen of te beperken. Met ingang van dit beheerplan leggen we hiertoe de bestaande regelgeving rond toegankelijkheid vast en stellen aanvullende zonering voor in twee gebieden (langs de Sassenplaat en de oevers bij Tonnenkreek/Noordschans). Dit om voldoende rust te garanderen (zie figuur 4.2). De definitieve begrenzing, en voorwaarden van de zonering, worden in een toegangsbeperkingsbesluit (TBB) vastgelegd.

Inleiding

Aanleiding en doel van het beheerplan

De Europese Unie beschermt de natuurwaarden van Europa. De belangrijkste pijler hiervan is de realisatie van Natura 2000. Natura 2000 is een netwerk van Europese natuurgebieden die belangrijke natuurwaarden hebben. Deze worden beschermd zodat de biodiversiteit behouden blijft.

Het Natura 2000 Beheerplan Deltawateren 2016-2022 bestaat uit een overkoepelend Algemeen deel en zeven gebiedsdelen: Grevelingen, Haringvliet, Hollands Diep, Oosterschelde, Oude Maas, Veerse Meer en Westerschelde & Saeftinghe (zie hoofdstuk 1 van het Algemeen deel voor een toelichting over de opbouw van het beheerplan).

Het Hollands Diep, inclusief de schorren, platen, polders en gorzen, is onderdeel van het Natura 2000-netwerk. Voor het Natura 2000-gebied Hollands Diep zijn doelen (instandhoudingsdoelstellingen) geformuleerd die bijdragen aan het behoud van de Europese biodiversiteit. Een beheerplan geeft een handvat voor gebruik en vergunningverlening over een langere periode.

Leeswijzer

Voor u ligt het Natura 2000 Beheerplan Deltawateren 2016-2022 voor het gebiedsdeel Hollands Diep. In hoofdstuk 1 worden de kenmerken van het Hollands Diep beschreven. Hoofdstuk 2 behandelt de doelen. Hierin staat welke specifieke natuurwaarden worden beschermd, hoe staat het met deze natuurwaarden en wat de beoogde situatie is. Hoofdstuk 3 beschrijft instandhoudingsmaatregelen die bijdragen aan het bereiken van de doelen. Hoofdstuk 4 beschrijft de relatie tussen menselijke activiteiten en Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen. Dit hoofdstuk geeft ook aan welke voorwaarden we aan activiteiten stellen, om effecten op de doelen te verzachten of te voorkomen. Hoofdstuk 5 beschrijft in hoeverre doelen bereikt worden wanneer activiteiten met negatieve gevolgen voor de natuur worden gemitigeerd en maatregelen worden uitgevoerd.

1 Kenmerken van Hollands Diep

Het Hollands Diep is op Europees niveau een belangrijk leefgebied voor één soort kustbroedvogel, één soort moerasbroedvogel en acht soorten (doortrekkende en overwinterende) watervogels. Daarnaast is het gebied belangrijk voor habitattypen die gebonden zijn aan zoete getijdennatuur, voor noordse woelmuis, bever en doortrekkende vis.

1.1 Onmisbare schakel in trekvogelnetwerk

De Deltawateren, waar Hollands Diep onderdeel van is, zijn van nationaal en internationaal belang voor vogels. Diverse trekvogels zijn afhankelijk van de Delta als overwinteringsgebied, als ruigebied of als tussenstop. Bijvoorbeeld tijdens de trek van hun broedgebieden in Scandinavië, Noordwest-Rusland en Siberië, naar de overwinteringsgebieden in West-Afrika. De vogels gebruiken de Delta om op krachten te komen voor het vervolg van hun reis ('opvetten').

De Deltawateren herbergen een relatief groot en gevarieerd voedselaanbod. Er zijn visrijke open en ondiepe (doorwaadbare) wateren, waterplanten en zeedavelden, voedselrijke binnendijkse graslanden, slikken, platen en schorren, zilte en zoete moerasbegroeiingen. Hiervan profiteren vis-, bodemfauna- en planteneterende (trek)vogels.

Het open water van het Hollands Diep en de buitendijkse natuurgebieden langs de oevers zijn belangrijk voor eenden, ganzen en zwanen en voor lepelaars als rust- en foerageergebied. Op de Sassenplaat zit bovendien een groeiende kolonie broedende lepelaars. Het gebied is een combinatie van veilige rustplaatsen (open water) en voedselrijke, ondiepe en luwe zones. Ook zijn er voor planteneterende watervogels voedselrijke binnendijkse graslanden dichtbij. Namelijk de grasgorzen tussen Tonnekreek en Willemstad. De graseterende eenden, ganzen en zwanen hoeven dus geen grote afstanden af te leggen als ze pendelen tussen slaapgebieden en foerageergebieden.

Belangrijk gebied voor trekvissen (anadrome soorten)

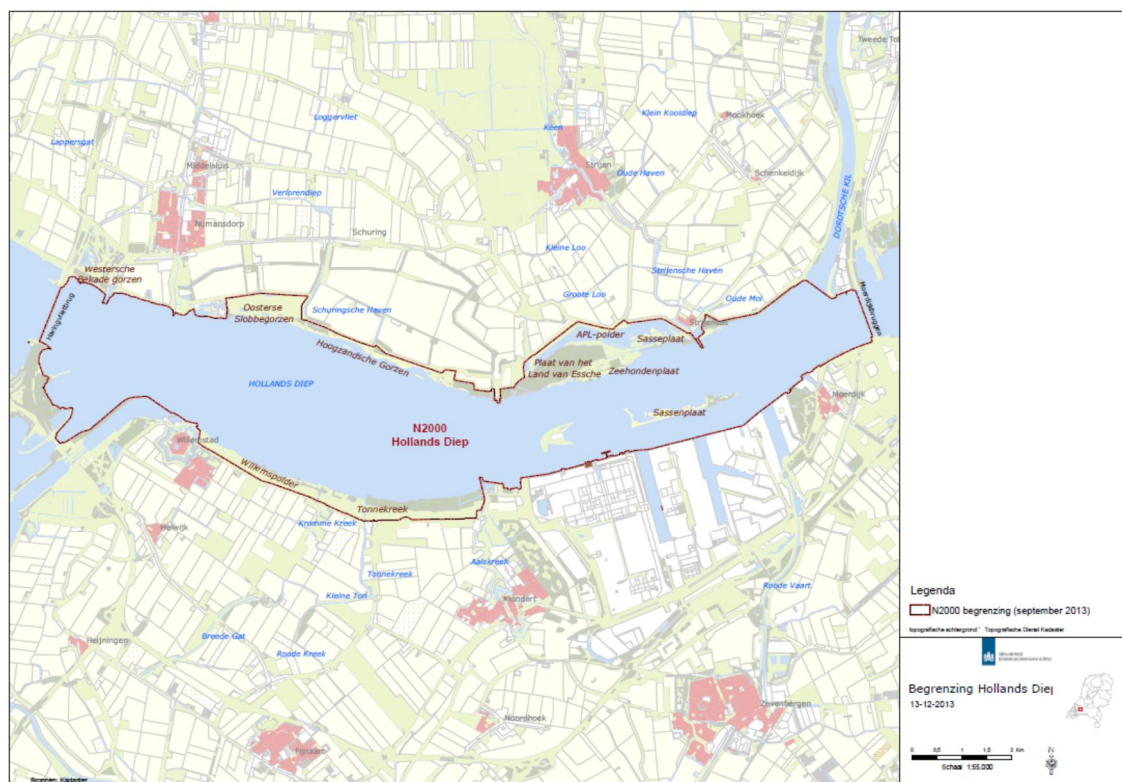
De Deltawateren zijn bij elkaar één van de belangrijkste poorten voor trekvissen (zoals elft, fint, rivierprik, zeebek en zalm) om paai- en opgroeigebieden in en langs de Rijn, de Maas en de Schelde te bereiken. Het open water van het Hollands Diep is weliswaar niet aangewezen als Habitatrichtlijngebied. Hier wordt dus strikt genomen alleen via externe werking bescherming geboden aan trekvissen. Toch is het Hollands Diep een potentieel paaigebied voor soorten die dicht bij het estuarium paaieren, zoals de fint. En potentieel opgroeigebied voor zeebek, rivierprik, en elft. Die (evenals zalm) verder stroomopwaarts paaieren en zich daarna stroomafwaarts laten zakken. Zeebekken laten zich na het ei-stadium stroomafwaarts afzakken naar slibrijke plaatsen in de rivier. Hier leven de prikkenlarven 6 tot 8 jaar, ingegraven in slibrijke bodems. Het Hollands Diep heeft de potentie om een opgroeigebied voor dergelijke prikkenlarven en voor juveniele elft en fint te zijn (EL&I, 2009e). Voor de fint kan het Hollands Diep op termijn als paaigebied fungeren. Maar daarvoor moet de waterkwaliteit verder verbeteren, onder andere door meer zuurstof in het water. Jonge zalm trekt door naar zee en groeit daar op.

Zoetwatergetijdennatuur

In het Hollands Diep is nog een klein beetje indirect getij aanwezig. Dat komt via de Nieuwe Waterweg binnen. Langs het Hollands Diep liggen buitendijkse natuurgebieden met zachthoutoibossen, rietruigtes, slijkige rivieroeveren en grasgorzen. In deze natte biotopen is het leefgebied van bevers en noordse woelmuizen.

1.2 Abiotische kenmerken

Abiotische kenmerken bepalen mede welke natuurwaarden met instandhoudingsdoelstellingen op welke locaties aanwezig (kunnen) zijn. Onderstaande paragrafen beschrijven de abiotische kenmerken die belangrijk zijn voor de instandhoudingsdoelstellingen in het Hollands Diep.

Figuur 1.1. Begrenzing Natura 2000-gebied Hollands Diep en topografie van het Natura 2000-gebied Hollands Diep en omgeving.

Ligging en geografie

Het Hollands Diep ligt tussen Haringvliet, Krammer-Volkerak en de Biesbosch. Het is een voormalige zeearm die ontstaan is door stevige getijdenstromen en overstromingen. Het Hollands Diep staat nog wel in open verbinding met het Haringvliet. Maar sinds de aanleg van de Deltawerken staat het niet meer in directe verbinding met de Noordzee. Sindsdien is het getij sterk afgenomen en is de brakke invloed verdwenen. Voor de afsluiting kwam het brakke water tot aan Willemstad en was het tot en met de Biesbosch een zoet getijdengebied, wat het nu ook is.

Dammen en sluisen

In het kader van de uitvoering van het Deltaplan is het Hollands Diep afgesloten van de zee door drie afsluitingen: van de Grevelingen door een dam in 1964; van het Volkerak door een dam met een sluisencomplex voor de scheepvaart in 1969; en

van het Haringvliet met dam en een spuisluzencomplex in 1970. Hiermee werd een groot gebied beveiligd tegen stormvloeden en werd het mogelijk zoetwater aan te voeren naar gebieden waar dat voorheen niet kon. Gevolgen van het afsluiten van het Haringvliet voor het Hollands Diep:

- Door instellen van een spuibeheer is er een verandering van het getijslag opgetreden van 1,8 tot 0,3 meter. Het gemiddelde peil ligt 40 cm hoger dan toen er nog getij was.
- De geringere overspoelingsfrequentie deed de grondwaterspiegel dalen, waardoor er verdroging, versnelde rijping en inklinking van de bodem optrad.
- Door de geconcentreerde golfaanval zijn de oevers afgekalfd. De geleidelijke overgangen van land naar water zijn hierdoor voor het merendeel verdwenen. De golfaanval was zo hevig dat de biezenhorzen na de afsluiting in 10 jaar tijd vrijwel volledig verloren zijn gegaan.
- Door de reductie van de getijslag en de verhoging van de gemiddelde waterstand kwam het overgrote deel van het voormalige intergetijdengebied onder water te liggen. In het Haringvliet, Hollands Diep en de Biesbosch verdween circa 95 procent van het intergetijdengebied. De afgelopen jaren is een deel van dit voormalige intergetijdengebied hersteld en zijn er nieuwe intergetijdengebieden aangelegd. Hierbij is ingespeeld op de huidige (beperkte) dynamiek.
- De zandplaten kwamen boven water te liggen en de riethorzen verruigden. Gebieden met een brak karakter verdwenen.
- Door sterk wisselende rivierafvoeren en het beheer van de Haringvlietsluizen ontstonden vooral in de luwe delen als de APL-polder (Albert-, Pieters-, Leendertspolder), Hoogezandsche Gorzen en de Oosterse Bekade Gorzen geleidelijke overgangen en periodiek droogvallende slikken en platen.
- In 1970 is het Haringvliet in het kader van de Deltawerken afgesloten, om de veiligheid tegen overstromingen te vergroten, een goede zoetwatervoorziening te creëren en verzilting tegen te gaan. In 2000 is door de toenmalige minister van Verkeer en Waterstaat het Besluit beheer Haringvlietsluizen (het zogenaamde Kierbesluit) genomen. Doel hiervan is de Haringvlietsluizen op een kier te zetten, zodat de geleidelijke zoet-zoutgradiënt in het Haringvliet hersteld wordt (paragraaf 4.1 Algemeen deel).

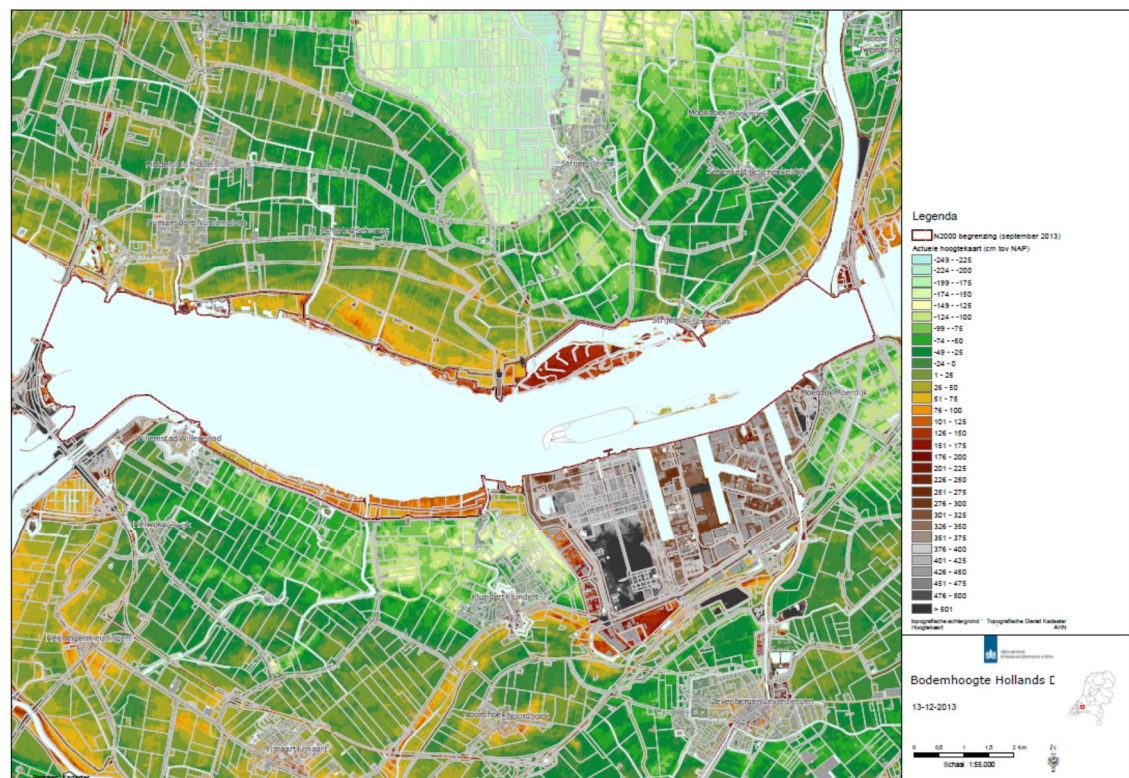
Bodem en geomorfologie

De morfologie van het Hollands Diep was in een dynamisch evenwicht. Sinds de afsluiting van zowel het Volkerak, als het Haringvliet, is de getijslag in de gemiddelde situatie verkleind tot een schijngetij van ongeveer 0,2 à 0,3 meter. Het intergetijdengebied is hierdoor sterk verkleind (zie figuur 1.2) en de geringe invloed van brak water verdween uit dit gebied. De stroomsnelheden in het gebied namen sterk af, omdat er alleen nog afvoer door de sluisen was bij een voldoende hoge rivierafvoer in een ebsituatie. De geulprofielen, die voorheen in evenwicht waren met het getijvolume, waren nu veel te ruim: de zuidrand van het Noordelijk Deltabekken is na de afsluiting van het Haringvliet een sedimentatiebekken geworden.

Het door de Rijn en de Maas aangevoerde sediment komt grotendeels tot bezinking in het Hollands Diep. In het oostelijk deel van het Hollands Diep zijn de diepere delen in de afgelopen twintig jaar vrijwel vol gesedimenteerd. In een aantal stroomgeulen ligt een 6 tot 8 meter dikke sliblaag. De sedimentatiesnelheid in dit gebied is aan het afnemen. Het sedimentatiefront verplaatst zich naar het gebied bij de Sassenplaat, westelijk van de Moerdijkbruggen.

In het westelijk deel van het Hollands Diep zijn de sedimentatiesnelheden nog relatief gering, hoewel in de diepe geulen al laagdiktes van 1 à 2 meter zijn aangetoond (RIZA, 1997).

De voormalige intergetijdengebieden (de gorzen) zijn grotendeels verruigd of in gebruik als cultuurgrasland. Ter hoogte van het industrieterrein Moerdijk ligt in het Hollands Diep het deels opgespoten eiland Sassenplaat. Dit is een natuurgebied. In juni 2008 is het baggerspeciedepot Hollands Diep, aan de westkant van de Sassenplaat, in gebruik genomen (Rijkswaterstaat, 2010).

Figuur 1.2. Bodemhoogte van het Natura 2000 gebied Haringvliet.

Waterkwantiteit

Het Hollands Diep verzorgt de afwatering van de Rijn en de Maas naar het Haringvliet. Van daar stroomt bij laag water het rivierwater de Noordzee in. Het peil wordt beheerst door de Haringvlietssluisen en de bovenstroomse stuwen. Bij lage rivierafvoeren dringt, met een tijverschil van ongeveer dertig centimeter, via de Dordtse Kil getij binnen. Bij hogere rivierafvoeren (en bij eb) zijn de sluisen in meer of mindere mate geopend. Na afsluiting van het Haringvliet is het Hollands Diep dat aan de westkant wat brak was, geheel zoet geworden. Aan het Hollands Diep wordt water onttrokken voor de landbouw in de aanliggende polders. Het gemiddelde hoogwaterpeil is 0,50-0,70 meter boven NAP. Het gemiddeld laagwaterpeil 0,40-0,45 meter boven NAP.

Ecologische waterkwaliteit

Voor het Natura 2000-beheerplan is vooral de waterkwaliteit in relatie tot specifieke natuurwaarden belangrijk. Het blijkt dat er knelpunten zijn voor:

- de kwaliteit van fytoplankton (te hoge concentratie anorganische stof)
- macrofyten (te weinig ondiepe oeverzones)
- macrofauna (verontreinigde waterbodem) en vissen (zuurstofgehalte te laag)

In het Hollands Diep zijn vijf zwemwaterlocaties aanwezig die voldoen aan de zwemwaterkwaliteitseisen.

1.3

Activiteiten en beheer in het Hollands Diep

Activiteiten van mensen in het Hollands Diep kunnen de instandhoudingsdoelstellingen in het gebied beïnvloeden. Onderstaande paragrafen vatten die activiteiten samen. Ook wordt het beheer in het gebied beschreven dat relevant is voor de instandhoudingsdoelstellingen en de toekomstige ontwikkelingen. In de Globale Effectanalyse (Royal Haskoning, 2010) staan de activiteiten in detail beschreven. In hoofdstuk 4 vatten we de resultaten van de toetsing van de activiteiten en van de mitigatie van negatieve effecten (wanneer die volgens de toetsing in de Nadere Effectanalyse optreden; Royal Haskoning *et al.*, 2011a, 2011b) samen. In het Hollands Diep is er sprake van zonerings van het gebruik in ruimte en tijd. Op grond van eerdere besluiten van de "oude" Natuurbeschermingswet (artikel 17), en privaatrechtelijke toegangsbeperkingen (artikel 461 Wetboek van Strafrecht) van de (natuur)beheerder of voorschriften uit door het bevoegd gezag afgegeven Natuurbeschermingswetvergunningen, is de toegankelijkheid van verschillende deelgebieden voor bepaalde vormen van gebruik nu het hele jaar of delen hiervan (bv. broedtijd) beperkt. De bestaande zonerings was uitgangspunt voor de toetsing van activiteiten.

Activiteiten in het Hollands Diep

Het Hollands Diep kent, naast de functie natuur, een groot aantal gebruiksfuncties. De belangrijkste daarvan is beroepsscheepvaart. Ook wordt het Hollands Diep gebruikt voor waterkeren, waterafvoer, regionale watervoorziening, koelwater, recreatievaart, buisleidingenstraat naar havens van Rotterdam en Antwerpen, zwemwater, oeverrecreatie, sportvisserij en beroepsvisserij. En de haven van Moerdijk, een middelgroot havencomplex met zware industrie, ligt aan het gebied.

Het Hollands Diep heeft een recreatiefunctie. Het is deel van de Staande Mast Route voor recreatievaart. Er zijn vijf officiële zwemwaterlocaties: Hellegatsplein-oost, Hitsertsekade, badstrand Middelharnis, het strandje van Numansdorp en het strandje ten westen van de Haringvlietbrug. De oevers worden ook gebruikt om vanaf te zwemmen en te surfen.

Het gebied wordt niet alleen voor de recreatievisserij gebruikt maar ook voor de beroepsvisserij. In het Hollands Diep wordt voornamelijk gevestigd op blankvoorn en brasem. Het Hollands Diep is ook een hoofdtransportas voor de beroepsscheepvaart. De goederen worden vervoerd tussen de havens van Rotterdam en de Scheldehavens via Volkerak en Rijn-Scheldekanaal en tussen de Scheldehavens en Duitsland.

Beheer in het Hollands Diep

Om de natuurgebieden en dagrecreatieterreinen in stand te houden voeren Staatsbosbeheer, Domeinen, Rijkswaterstaat, Natuur- en Recreatieschap Haringvliet en particulieren actief natuurbeheer uit.

Waterschap Hollandse Delta, Waterschap Brabantse Delta en Rijkswaterstaat beheren en onderhouden de (primaire) waterkeringen, het watersysteem en de kunstwerken. Om de veiligheid te waarborgen worden de dijken waar nodig versterkt. Rijkswaterstaat voert het nautisch beheer van het hoofdvaarwegennet uit, het waterkwantiteitsbeheer en het waterkwaliteitsbeheer.

Er zijn gedurende het jaar meerdere monitoringsmomenten om de aanwezigheid en verspreiding van vogels, habitatsoorten en vegetatie bij te houden (niet alleen beperkt tot Natura 2000-soorten). Verschillende partijen, zoals terreinbeheerders, Rijkswaterstaat en vrijwilligers voeren deze monitoring uit. Daarnaast vindt monitoring plaats om de waterkwaliteit en staat van dijken te beoordelen. Deze monitoringsactiviteiten gebeuren vanuit een vliegtuig of een schip of vanaf het land.

Zonering in het Hollands Diep

De toegang tot de volgende deelgebieden is eerder beperkt op grond van artikel 17 van de "oude" Natuurbeschermingswet:

- Oosterse Slobbegorzen
- Hoogezandsche Gorzen
- Essechelaat, Zeehondenplaat en Sasseplaat

Door de (natuur)beheerder zijn beperkingen aan de toegankelijkheid van de volgende deelgebieden gesteld op grond van artikel 461 Wetboek van Strafrecht (verboden voor onbevoegden):

- Polder de Oosterse Bekade gorzen
- APL-polders
- Sassenplaat
- Gorzen Willemstad en Tonnenkreek

2 Instandhoudingsdoelstellingen

Doel van Natura 2000 is behoud en herstel van de biodiversiteit. Om dat te bereiken zijn op Europees niveau afspraken gemaakt om bepaalde habitattypen en soorten te beschermen binnen een netwerk van natuurgebieden. En dus moeten we de omstandigheden, die deze habitattypen en soorten mogelijk maken, behouden of waar nodig verbeteren.

De staatssecretaris van het ministerie van Economische zaken (EZ) (of zijn voorgangers van de ministeries van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit (LNV) of Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I)) heeft, in verschillende tranches, de zeven Natura 2000-gebieden in de Deltawateren definitief aangewezen. Dit gebeurde op grond van artikel 10a van de Natuurbeschermingswet 1998 (Nb-wet). In de verschillende aanwijzingsbesluiten ligt vast welke natuurwaarden beschermd moeten worden. Er zijn instandhoudingsdoelstellingen opgenomen voor habitattypen, habitatsoorten en vogelsoorten. De instandhoudingsdoelstellingen voor habitattypen zijn geformuleerd in termen van behoud of verbetering van kwaliteit en behoud of uitbreiding van de omvang. De instandhoudingsdoelstellingen voor habitatsoorten en vogels zijn geformuleerd in termen van behoud of verbetering van de kwaliteit van het leefgebied en behoud of uitbreiding van de omvang van het leefgebied. Voor de vogels is daarnaast een doelaantal geformuleerd dat indicatief is voor de gewenste draagkracht van het gebied. Ook is er voor een aantal kustbroedvogels een regiudoelstelling geformuleerd. Zie hiervoor subparagraaf 2.1.3 en het Algemeen deel.

De instandhoudingsdoelstellingen per Natura 2000-gebied borgen de bijdrage die het gebied levert aan de (op landelijk niveau) realisatie van een gunstige staat van instandhouding. De instandhoudingsdoelstellingen voor het Hollands Diep zijn opgenomen in het aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Hollands Diep (ministerie van EZ, 2013c) en hebben betrekking op habitattypen, habitatsoorten en vogelsoorten.

2.1 Uitwerking van doelen in omvang, ruimte en tijd en huidige situatie

In dit beheerplan geven we een korte beschrijving van de ecologische randvoorwaarden¹ van de habitattypen en soorten en hun ruimtelijke en temporele verspreiding in het Natura 2000-gebied. Vervolgens gaan we in op doelstellingen en de huidige situatie. Ook geven we aan of het huidige beheer voldoende is, of dat er maatregelen noodzakelijk zijn om de beoogde doelstellingen te realiseren. De term 'huidig beheer' is veel breder bedoeld dan uitsluitend 'terreinbeheer ten behoeve van natuur'. Met 'huidig beheer' bedoelen we het complex van maatregelen en activiteiten dat nu wordt uitgevoerd en dat een relatie hebben met de natuurwaarden, zoals terreinbeheer, beheer & onderhoud, handhaving, communicatie, mitigerende maatregelen, enzovoorts. Voor een uitgebreide beschrijving per habitatype en soort verwijzen we naar de Doeluitwerking (2009).

---

¹ De puntsgewijze beschrijving onder de kopjes 'ecologische randvoorwaarden' in dit hoofdstuk betreffen naast de randvoorwaarden ook beschrijvingen van de kwaliteitskenmerken van habitattypen of leefgebieden. Een vergelijking tussen de ecologische randvoorwaarden en de feitelijke staat van een gebied geeft een aanwijzing of er een verbetering mogelijk is en hoe hierop gestuurd kan worden.

Het Algemeen Deel (paragraaf 2.3) van de Doeluitwerking Deltawateren beschrijft een visie over het tempo waarop de instandhoudingsdoelstellingen bereikt moeten en kunnen worden. Samengevat komt deze visie voor de Deltawateren op het volgende neer: optimaliseren van terreinbeheer en waar noodzakelijk activiteiten reguleren om bestaande natuurwaarden te redden, in combinatie met een transitie naar, en een begin van, de ontwikkeling van robuuste systeemnatuur. Voorop staat dat in de eerste beheerplanperiode de verslechtering van habitattypen en leefgebieden van soorten wordt gestopt.

In tabel 2.1 staat hoe de soorten en habitattypen zijn geclusterd. De clustering is gebaseerd op de habitateisen en voedselgewoontes van soorten. De habitattypen vormen een apart cluster. In de Doeluitwerking (2009) is een eerste analyse gemaakt van het doelbereik. In 2012 is, op basis van de laatste inzichten, een inschatting gemaakt van de bijdrage van maatregelen uit reeds vastgesteld beleid aan het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. Dit is opgenomen in hoofdstukken 2 en 3.

Groep	Cluster	Instandhoudingsdoelstelling
Habitattypen		Ruigten en zomen (harig wilgenroosje) (H6430B) Slikkige rivieroeveren (H3270) Vochtige alluviale bossen (zachthoutoobossen) (H91E0A)
Habitatsoorten	Vissen	Elft (H1102) Fint (H1103) Rivierprik (H1099) Zalm (H1106) Zeeprik (H1095)
	Zoogdieren	Bever (H1337) Noordse woelmuis (H1340)
Broedvogels	Kustbroedvogels	Kluut (A132)
	Moerasbroedvogels	Lepelaar (A034)
Niet-broedvogels	Viseters	Lepelaar (A034)
	Eenden, ganzen en zwanen	Brandgans (A045) Grauwe gans (A043) Kolgans (A041) Krakeend (A051) Kuifeend (A061) Smient (A050) Wilde eend (A053)

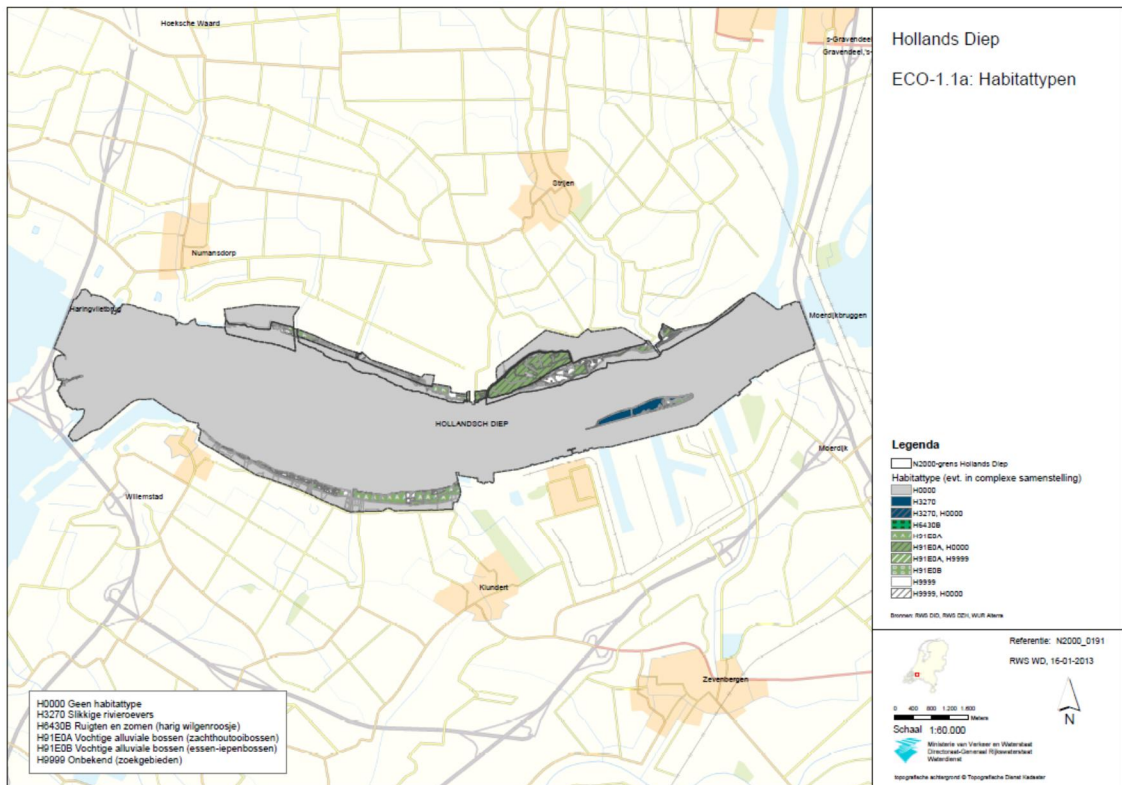
Tabel 2.1. Overzichtstabel instandhoudingsdoelstellingen per cluster voor het Hollands Diep.

2.1.1 *Habitattypen*

Ruimtelijke verspreiding

Het Hollands Diep is aangewezen voor drie habitattypen. In figuur 2.1 is de verspreiding hiervan weergegeven. Op de noordelijke oeverzones van het Hollands Diep, in de deelgebieden Hoogezandsche Gorzen, Esscheplaat, Zeehondenplaat en Sasseplaat, komen vegetaties voor met afwisselend de habitattypen 'ruigten en zomen (harig wilgenroosje)' en 'vochtige alluviale bossen (zachthoutoobossen)'. In nieuwe natuurgebieden, zoals Oosterse Bekade Gorzen en de APL-polder, zijn nog geen habitattypen ontwikkeld of aangetroffen.

De Sassenplaat en de zuidelijke delen van het Hollands Diep zijn geen Habitatrichtlijngebied. Toch komen hier, aan de zuidoever bij het Riet- en Biezenveld Buitengorzen en de Willemspolder en op de Sassenplaat, wel oppervlaktes voor met 'slikkige rivieroever', 'ruigten en zomen (harig wilgenroosje)' en 'vochtige alluviale bossen (zachthoutoibossen)'. Deze oppervlakten zijn dan ook in het hierna volgende deel niet meegenomen.

Figuur 2.1. Ruimtelijke eenheden en habitattypen.

Huidige situatie ten opzichte van doelstellingen

Voor de habitattypen zijn doelstellingen geformuleerd die een richting aangeven ten opzichte van de uitgangssituatie: uitbreiding van het areaal, verbetering van de kwaliteit of behoud. Om de huidige situatie ten opzichte van de doelstelling te bepalen, is het belangrijk te weten hoe de habitattypen zich ontwikkelen en of dit parallel loopt aan de doelstelling. Tabel 2.2 laat per habitatype de doelstelling zien en geeft een inschatting of het huidige beheer voldoende is om de instandhoudingsdoelstellingen te voldoen.

Voor de habitattypen 'ruigten en zomen' (harig wilgenroosje), 'slikkige rivieroever'² en 'vochtige alluviale bossen' (zachthoutoibossen) is een behoudsdoel vastgesteld. Het beheer richt zich op voorkomen van verdere successie op de Hoogezandse Gorzen en Oosterse Bekade Gorzen van ruigten en zomen naar wilgenbos. Bij voortzetting van het huidige beheer halen we de doelen voor de habitattypen.

² 'Slikkige rivieroever' komen binnen de Habitatrichtlijn-begrenzing slechts in zeer gering areaal voor.

Soort	Instandhoudingsdoelstelling	Trend	Landelijke staat van instandhouding	Relatieve bijdrage	Knelpunt
Ruigten en zomen (harig wilgenroosje)	B	0	-	+	Nee
Slikkige rivieroever	B	?	-	+	Nee
Vochtige alluviale bossen (zachthoutoibossen)	B	?	-	+	Nee
Legenda					
1	Instandhoudingsdoelstelling	3	Landelijke staat van instandhouding		
B	Behoud omvang/kwaliteit leefgebied	-	Matig ongunstig		
U	Uitbreiding omvang leefgebied				
V	Verbetering kwaliteit leefgebied				
2	Trend habitattypen in oppervlakte en kwaliteit (expert judgment)	4	Relatieve bijdrage gebied		
-	Matige afname	-	Geringe oppervlakte (minder dan 2%) en grotendeels matige kwaliteit		
0	Trend stabiel	+	Zeer grote oppervlakte (meer dan 15%) en grotendeels van matige kwaliteit; of grote oppervlakte (van 2 t/m 15%); of geringe oppervlakte (minder dan 2%) met grotendeels goede kwaliteit		
?	Trend onzeker/fluctuerend				
Instandhoudingsdoelstelling wordt reeds bereikt met huidig beheer					

Tabel 2.2. Overzicht instandhoudingsdoelstellingen en huidige situatie habitattypen.

Ecologische randvoorwaarden

Ruigten en zomen (harig wilgenroosje)

- voedselrijke plekken, geen afvoer van plantenmateriaal door beweiding of maaien
- regelmatige overstroming
- bosontwikkeling (dient te worden tegengegaan door gefaseerd maaibeheer, het verwijderen van houtopslag of extensieve begrazing)

Slikkige rivieroever

- open begroeiing
- bedekking van meerjarige soorten is kleiner dan 10 procent
- hoge rivierdynamiek met geregelde afzetting van vers bodemmateriaal
- inundatie in de winter, maar niet in de zomer
- optimale functionele omvang (vanaf honderden m²)³

Vochtige alluviale bossen (zachthoutoibossen)

- periodieke overstroming met rivier- of beekwater
- dominantie van wilgen, zwarte populier, gewone es, iep of zwarte els
- aanwezigheid van oude levende of dode dikke bomen en/of oude hakhoutstoven

Knelpunten

Er zijn geen knelpunten voor de habitattypen.

³ Qua oppervlakte bereiken 'slikkige rivieroever' binnen de Habitatrichtlijn-begrenzing dit areaal in de huidige situatie nog niet.

2.1.2 *Habitatsoorten*

Ruimtelijke en temporele verspreiding

Het Hollands Diep is aangewezen voor twee soorten zoogdieren (bever en noordse woelmuis) en vijf soorten trekvisseren⁴ (tabel 2.1). In figuur 2.2, 2.3 en 2.4 zijn de verspreidingsgegevens en leefgebieden weergegeven van deze soorten.

De bever komt sinds 2003 in het gebied voor en heeft zich er sindsdien permanent gevestigd. In het gebied zijn meerdere burchten bekend. Het is echter nog niet duidelijk hoe groot de populatie in het Hollands Diep precies is. Er zijn vier tot vijf beverburchten gevonden in de Oeverlanden Hollands Diep. Ook zijn er vraatsporen gezien bij een stukje griend aan de Tonnekreek, aan de zuidzijde van het Hollands Diep en buiten het, als Habitatrictlijngebied aangewezen, deel. Het zwaartepunt van de verspreiding van de bever ligt voor het Hollands Diep vanaf Strijensas tot het Numansgors. De bevers in het Hollands Diep dragen bij aan een levensvatbare populatie in de regio (waaronder ook de Oude Maas). Die samen met populaties uit onder andere de Biesbosch deel uitmaken van dezelfde metapopulatie (Rijkswaterstaat, 2009).

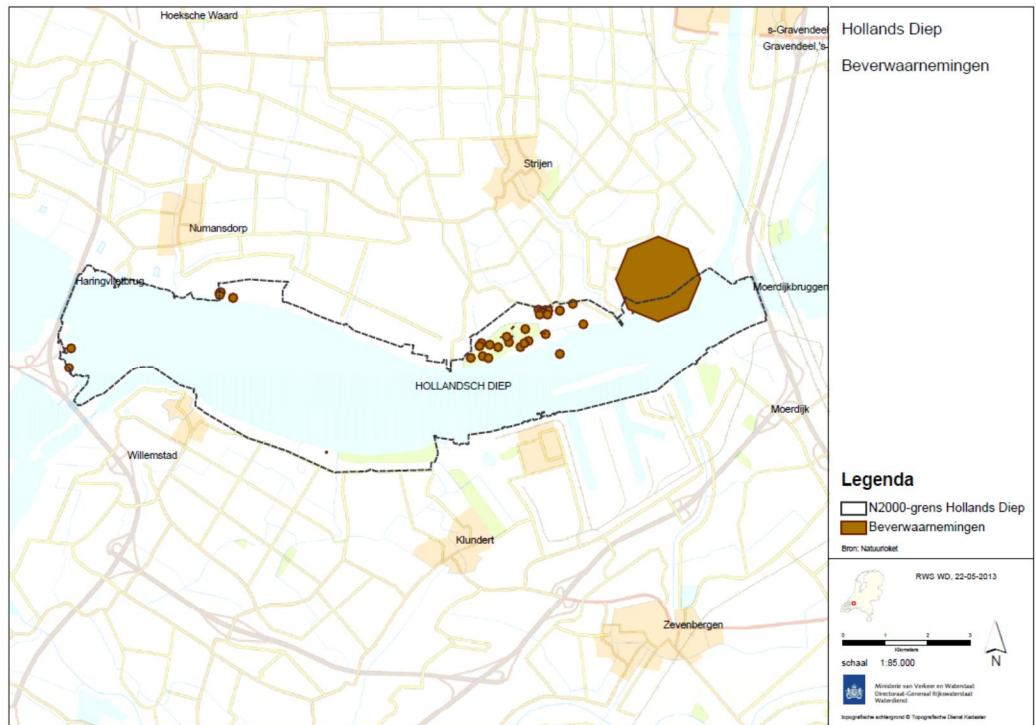
Er zijn enkele kleine populaties van noordse woelmuis aanwezig langs het Hollands Diep (Oosterse Bekade Gorzen, Oosterse Slobbegorzen, Hoogezandsche Gorzen, Zeehondenplaat⁵ en het eilandje de Sassenplaat). Hoewel de soort recent niet op de Zeehondenplaat kon worden gevangen (vanwege een beperkte vanginspanning), is het aannemelijk dat de soort hier nog wel voorkomt. Het afgelopen decennium is, op grond van de vangresultaten en van het aanwezige biotoop (vochtige rietruigte), het oppervlakte geschikt leefgebied iets kleiner (enkele procenten) geworden. Dit komt door toename van struweel en bos ten koste van rietruigte. Voor het behoud van de soort is het noodzakelijk om zowel de bestaande populaties in stand te houden als het totaal aan geschikt leefgebied vochtig rietland (ca. 45 ha). Het is niet bekend of de noordse woelmuis zich heeft uitgebreid naar de nieuwe rietdelen van de APL polder/Essenplaat. In het westelijke deel vindt sterke verbossing plaats van wilgen.

Het Hollands Diep is als doortrekgebied belangrijk voor de trekvisseren elft, fint, rivierprik, zalm en zeeprik. Ook belangrijk als opgroeigebied voor elft, fint en vermoedelijk ook voor zeeprik. De aantallen van de zeeprik lijken toe te nemen (observaties beroepsvissers). Maar daarover zijn weinig gegevens uit monitoring beschikbaar. Van de elft bevonden zich vroeger paaipopulaties bovenstrooms (buiten Nederland). Het Hollands Diep (en het Haringvliet en de Biesbosch) behoorde toen tot het paaigebied van de fint (Rijkswaterstaat, 2009). De populatie fint heeft zich de laatste jaren sterk hersteld en deze vissoort komt nu massaal in de Nieuwe Waterweg voor. De openstelling van de Haringvlietssluisen, en daarmee samenhangend een vrije doorgang naar de paaigronden, zal een sterke verbetering zijn voor de populatieomvang van de trekvisseren.

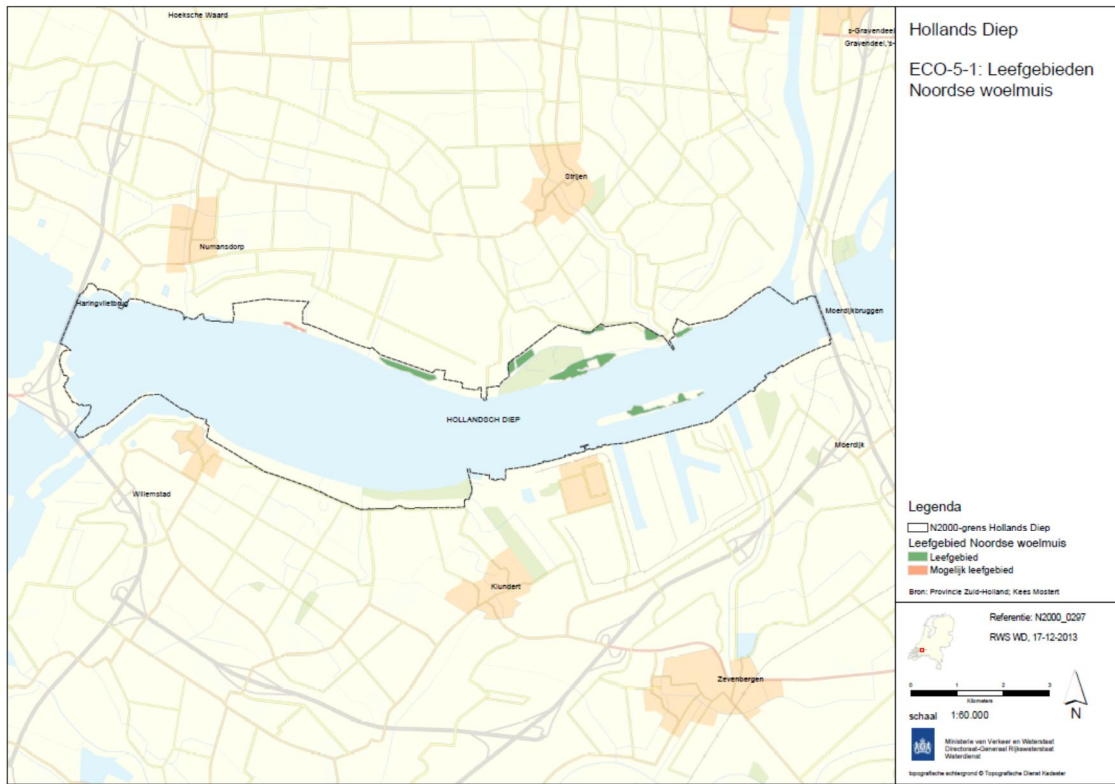
---

⁴ Omdat het open water van het Hollands Diep niet is aangewezen als Habitatrictlijngebied, is het de vraag op welke delen van het gebied de instandhoudingsdoelstellingen voor trekvisseren feitelijk betrekking hebben.

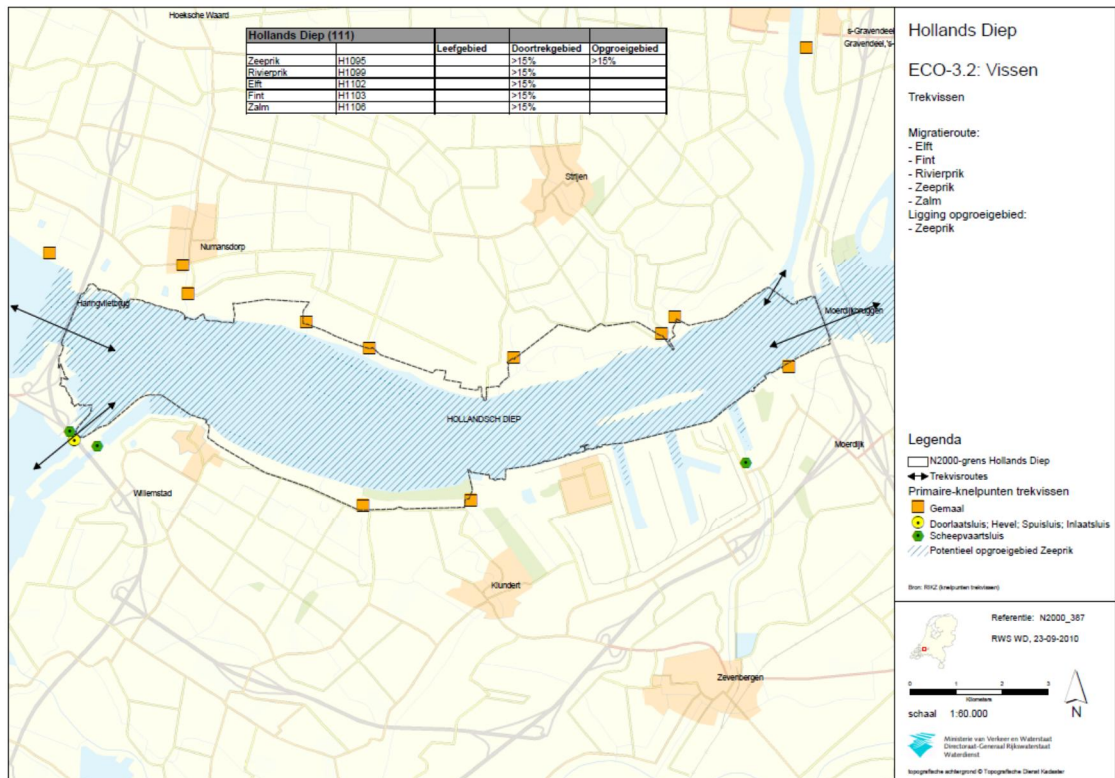
⁵ Recent is niet meer met zekerheid het voorkomen van noordse woelmuis op de Zeehondenplaat vastgesteld.

Figuur 2.2. Verspreidingskaart bever; grote stip geeft een zoekgebied weer waarbinnen beverwaarnemingen zijn gedaan.

Figuur 2.3 Leefgebieden noordse woelmuis (bron: Provincie Zuid-Holland, 2013).

Figuur 2.4 verspreidingskaart HR-soorten (trekvisen).

Huidige situatie ten opzichte van doelstellingen

Voor habitatsoorten zijn er net als voor habitattypen doelstellingen geformuleerd die een richting aangeven ten opzichte van de uitgangssituatie: uitbreiding van het leefgebied, verbetering van de kwaliteit van het leefgebied of behoud. Tabel 2.3 laat per soort de doelstelling zien en geeft een inschatting of het huidige beheer voldoende is om de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken.

Het doel voor bever gaat over behoud van omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud van de populatie. De trend voor bever is positief. Met het huidige beheer wordt het doel voor de bever bereikt.

De opgave voor de trekvissen is behoud van omvang en kwaliteit van het leefgebied zodat de populatie kan uitbreiden. Het knelpunt voor deze soorten is de belemmering van de Haringvlietsluizen in de trekroute van de trekvissen tussen de Noordzee en de bovenstroomse rivieren. Dit is een extern knelpunt. Met het huidige beheer voldoen we aan het op orde houden van het leefgebied voor deze vissen in het Hollands Diep. De opgave voor de noordse woelmuis is uitbreiding van omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding van de populatie. De bijdrage van het Hollands Diep voor de gehele populatie van de noordse woelmuis in Nederland is groot.

Soort	Instandhoudingsdoelstelling	Trend	Landelijke staat van instandhouding	Relatieve bijdrage	Knelpunt
Bever	B	+	-	-	Nee
Elft	B	?	--	+	Extern
Fint	B	?	--	+	Extern
Noordse woelmuis	U-V	-	--	+	Ja
Rivierprik	B	?	-	+	Extern
Zalm	B	?	--	+	Extern
Zeeprik	B	?	-	+	Extern
Legenda					
1	Instandhoudingsdoelstelling	3	Landelijke staat van instandhouding		
B	Behoud omvang/kwaliteit leefgebied	--	Zeer ongunstig		
U	Uitbreiding omvang leefgebied	-	Matig ongunstig		
V	Verbetering kwaliteit leefgebied				
2	Trend voor periode (expert judgment)	4	Relatieve bijdrage gebied		
-	Matige afname	-	Minder dan 2% vd NL populatie		
+	Matige toename	+	Tussen 2 -15% van de NL populatie		
?	Trend onzeker/fluctuerend				
	Instandhoudingsdoelstelling wordt reeds bereikt met huidig beheer				
	Instandhoudingsdoelstelling wordt niet bereikt met voortzetting huidig beheer				
	Knelpunt ligt buiten het Natura 2000-gebied				

Tabel 2.3. Overzicht instandhoudingsdoelstellingen en huidige situatie habitatsoorten.

Ecologische randvoorwaarden

Bever

- Er moet oppervlaktewater zijn dat in de zomer niet opdroogt en in de winter niet tot de waterbodem bevroest.
- Er moet voldoende voedsel zijn in de vorm van boomschors, wortelstokken en kruidige planten.
- Bever heeft een voorkeur voor leefgebied met eilandjes, begroeide oevers en wateren die in de zomer niet opdrogen. Die moeten er dus zijn.

Noordse woelmuis

- Er moet voldoende geschikt voortplantingsgebied zijn:
  - rietland en ruigten, bloemrijk grasland, open begroeiingen zoals buitendijks gelegen gorzen;
  - geen opslag of struweel.
- Zomerleefgebied moet voldoende vochtig zijn, zodat het niet aantrekkelijk is voor concurrenten (aardmuis, veldmuis).
- Geschikt overwinteringsgebied (ruigten) moet dichtbij en bereikbaar zijn.
- Fluctuerend waterpeil is een sleutelfactor in het realiseren van de ecologische randvoorwaarden.
- Intensieve begrazing is zeer negatief voor de noordse woelmuis.

Zalm, zeeprik, rivierprik, elft en fint

- Er is tijdens alle juveniele levensstadia stromend water nodig.
- Er is zand nodig voor het afzetten van eieren (fint).
- Rustige rivierbodems zijn noodzakelijk voor het opgroeien van de larven.
- Er moeten ongestoorde paaitrekmogelijkheden zijn, liefst door open verbindingen tussen zee en bovenstrooms water. Voor zover er toch sluizen en stuwen aanwezig zijn, zijn kunstmatige intrekvoorzieningen noodzakelijk.
- Een goede waterkwaliteit voor voldoende zuurstofvoorziening voor eieren.

Knelpunten

Het knelpunt voor de noordse woelmuis is dat de uitbreidings- en verbeterdoelstelling niet wordt behaald bij huidig beheer. Ook is de trend dat het leefgebied gestaag in omvang en kwaliteit afneemt. Voor de bever en de trekvis is er geen sprake van een knelpunt binnen het Hollands Diep.

Soort	Knelpunt
Noordse woelmuis	Uitbreidings- en verbeterdoel worden niet automatisch gehaald

Tabel 2.4. Knelpunten habitatoorten.

2.1.3

Kustbroedvogels

Ruimtelijke en temporele verspreiding

Het Hollands Diep is aangewezen voor de kluut als broedvogel (tabel 2.5). Het gebied draagt bij aan de draagkracht van de regionale populatie van de Delta. In de periode 1999-2008 broedde maximaal 4 procent van het regionale doelniveau van het Deltagebied van de kluut in het Hollands Diep. De kluut heeft zich recent in de APL-polder gevestigd. Dit was nadat daar nieuwe natuur werd ingericht (in 2006). Dit gebeurt ook in de Oosterse Bekade Gorzen (in 2009). In het tweede jaar na oplevering broedden de meeste kluten in deze gebieden.

Huidige situatie ten opzichte van doelstellingen

Voor alle kustbroedvogels, met uitzondering van de noordse stern, zijn regiодоelstellingen geformuleerd voor de hele Delta (de zeven beschreven Deltawateren plus Markiezaat, Duinen Goeree & Kwade Hoek, Krammer-Volkerak en Zoommeer). Het Algemeen deel behandelt de kustbroedvogels op regioniveau. Daar is te vinden wat de regionale doelstellingen zijn. En of, en zo ja, hoe deze bereikt worden (hoofdstuk 3 Algemeen deel). Het regiодоel benadrukt het mobiele karakter van de kustbroedvogels. En geeft de mogelijkheid om extra instandhoudingsmaatregelen te treffen in het gebied met de beste potenties om de uitbreidingsdoelen te halen.

In dit gebiedsdeel Hollands Diep wordt vooral ingegaan op de specifieke toestand en de gebiedsdoelstellingen voor de kluut. Tabel 2.5 laat voor de kluut de doelstelling, trend en de aantallen zien. Op basis daarvan is een inschatting gemaakt of het huidige beheer voldoende is voor de gewenste bijdrage aan het regiодоel. Om de regiодоelstelling te behalen zullen alle gebieden een bepaalde minimale bijdrage moeten leveren. De bijdrage van het Hollands Diep aan het regiодоel is het behouden van de huidige draagkracht voor de gemiddelde aantallen kluten (90 broedparen) zoals geteld over de jaren 2007 tot en met 2011.

Analyse van de broedvogelmonitoring in de Deltawateren van de laatste jaren laat zien dat de helft van de broedpopulatie kluut al een aantal jaar achter elkaar de natuurontwikkelingsgebieden gebruikt. Deze gebieden maken de natuurlijke vegetatiesuccessie door (al wordt dit natuurlijk vertraagd met maaien en begrazen). De geschiedenis leert dat recent aangelegde gebieden langzamerhand minder geschikt worden. Ook geldt voor de kluut dat de broedgebieden rond de Middellandse Zee onder druk staan. Dit kan van invloed zijn op de totale metapopulatie, waarvan deelpopulaties in ons land voor kunnen komen. Bij huidig beheer begroeiën de actuele broedgebieden, zodat ze ongeschikt worden. Daarom is huidig beheer niet voldoende voor het behalen van het behoudsdoel voor broedende kluut in het Hollands Diep.

Soort	Instandhoudingsdoelstelling	Aantal '07-'11	Minimaal doelaantal (bijdrage Haringvliet aan regiодоelstelling)	Trend '02-'11	Landelijke staat van instandhouding	Relatieve bijdrage	Knelpunt in gebied
Kluut (r)	B	90	90	?	-	-	Ja
Legenda							
1	Instandhoudingsdoelstelling	3	Trendaantallen voor periode 2002 t/m 2011 (gebiedspecifiek)				
B	Behoud omvang/kwaliteit leefgebied	?	Trend onzeker, fluctuerend				
(R)	Regiодоel						
2	Getelde aantallen kustbroedvogels binnen gebied in periode 2007 t/m 2011. Aantallen betreffen gemiddeld aantal paren	4	Landelijke staat van instandhouding				
		?	Trend onzeker, fluctuerend				
5	Relatieve bijdrage gebied						
-	Minder dan 2% van de Nederlandse populatie						
	Instandhoudingsdoelstelling wordt niet bereikt met voortzetting huidig beheer						

Tabel 2.4. Overzicht instandhoudingsdoelstellingen en huidige situatie kustbroedvogels.

Ecologische randvoorwaarden

Kustbroedvogels

Voor de kustbroedvogels moet aan de onderstaande voorwaarden voldaan worden:

- voldoende geschikt broedgebied in verschillende pioniersstadia:
  - kale en schaars begroeide gebieden, soms ook grazige vegetaties
  - weinig verruiging van vegetatie
  - enige begroeiing is noodzakelijk, zodat de jongen dekking hebben bij nat weer
  - niet goed bereikbaar voor predatoren (vooral ratten en vossen)
- afwezigheid van grondpredatoren (vossen, ratten, etc.)
- voldoende rust tijdens voortplantingsseizoenen (april-juli)
- bereikbaarheid van geschikte foerageergebieden:
  - de foerageergebieden (en slaapplaatsen) bevinden zich in de buurt van het nest en bestaan uit ondiepe wateren met een zachte slibrijke bodem

Knelpunten

Bij huidig beheer worden te weinig geschikte broedgebieden (kale en schaars begroeide gronden) behouden voor kluut, omdat geschikte leefgebieden na verloop van tijd ongeschikt worden.

Soort	Knelpunt
Kluut	Geschikte broedgebieden (kale en schaars begroeide gronden) worden na verloop van tijd ongeschikt

Tabel 2.6. Knelpunten kustbroedvogels

2.1.4

Moerasbroedvogels

Ruimtelijke en temporele verspreiding

Het Hollands Diep is aangewezen voor de lepelaar als broedvogel. De lepelaar heeft zich in 1999 gevestigd op de Sassenplaat met aantallen oplopend tot 84 broedparen in 2007.

Huidige situatie ten opzichte van doelstellingen

Tabel 2.7 laat doelstelling, trend en de aantallen ten opzichte van het doelaantal van de lepelaars zien. Op basis daarvan is een inschatting gemaakt of het huidige beheer voldoende is om de instandhoudingsdoelstelling te bereiken.

In 1999-2003 waren er gemiddeld 10 broedparen aanwezig (Rijkswaterstaat, 2009). In de periode 2007-2011 werden gemiddeld bijna 70 paar geteld (Sovon). Doel voor broedende lepelaars is behoud van omvang en kwaliteit van het leefgebied voor circa 40 broedparen. Gezien de trend en de aantallen in de laatste jaren, lijkt de huidige situatie (het beheer, geschiktheid van het habitat, mate van verstoring (geluid en beweging) en rust) ruim voldoende voor het behalen van het behoudsdoel voor broedende lepelaars.

Soort	Instandhoudingsdoelstelling	Doelaantal	Aantal '07-'11 ² t.o.v. doelaantal	Trend '02-'11	Landelijke staat van instandhouding	Relatieve bijdrage	Knelpunt in gebied
Lepelaar	B	40	+	+	+	-	Nee

Legenda			
1	Instandhoudingsdoelstelling	3	Trendaantallen voor periode 2002 t/m 2011 (gebiedspecifiek)
B	Behoud omvang/kwaliteit leefgebied	?	Trend onzeker, fluctuerend
(R)	Regiidoel	+	Matige toename
2	Getelde aantallen broedparen ten opzichte van doelaantal: periode 2007 t/m 2011.	4	Landelijke staat van instandhouding
+	Aantal boven doel	?	Trend onzeker, fluctuerend
5	Relatieve bijdrage gebied	+	Gunstig
-	Minder dan 2% van de Nederlandse populatie		
	Instandhoudingsdoelstelling wordt niet bereikt met voortzetting huidig beheer		

Tabel 2.7. Overzicht instandhoudingsdoelstellingen en huidige situatie moerasbroedvogels.

Ecologische randvoorwaarden

Moerasbroedvogels (lepelaar)

Voor de moerasbroedvogels moet aan de volgende voorwaarden worden voldaan:

- voldoende geschikt broedgebied:
  - vernatte en verruigde eilandvegetaties
  - weinig tot geen verstoring
  - weinig tot geen predatoren
- voldoende rust tijdens voortplantingsseizoen
- nabijheid van geschikte foerageergebieden:
  - kleine vis in ondiep water (< 40 cm)

Knelpunten

De draagkracht van het Hollands Diep voor de gewenste aantallen broedende lepelaars is voldoende, er zijn geen knelpunten aanwezig.

2.1.5

Viseters

Ruimtelijke en temporele verspreiding

Het Hollands Diep is ook aangewezen als rust- en foerageergebied voor de lepelaar als niet-broedvogel. Er zit sinds 1999 een kolonie lepelaars in het Hollands Diep op de Sassenplaat. Deze kolonie foerageert grotendeels buiten het Hollands Diep (in de Hoekse Waard en het Haringvliet). De rust- en foerageerfunctie van het Hollands Diep hoeft dus niet de gehele broedpopulatie te kunnen herbergen. Ook bezoeken doortrekkende lepelaars het gebied.

Huidige situatie ten opzichte van doelstellingen

Tabel 2.2 laat per soort de doelstelling, de trend en de aantallen ten opzicht van doelaantal zien. Op basis daarvan is een inschatting gemaakt of het huidige beheer voldoende is om de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken. Voor lepelaars geldt een behoudsdoelstelling als niet-broedvogel. De aantallen lepelaars liggen boven het doelaantal van vier en de trend is positief. Sinds 2000 zijn aantallen niet broedende lepelaars in het Hollands Diep sterk toegenomen. Gemiddeld over de periode 2003-2006 werden acht foeragerende of rustende lepelaars per jaar (seizoensgemiddelde) aangetroffen in het Hollands Diep. In de periode 2007 tot en met 2011 is dit opgelopen tot gemiddeld 24 lepelaars. De overige lepelaars uit de broedkolonie foerageren buiten het Hollands Diep. Gezien het aantalsverloop lijkt huidig beheer voldoende om de behoudsopgave voor de niet broedende lepelaars in het Hollands Diep te behalen.

Soort	Instandhoudingsdoelstelling	Doelaantal	Aantal '07-'11 ² t.o.v. doelaantal	Trend '02-'11	Landelijke staat van instandhouding	Relatieve bijdrage	Knelpunt in gebied
Lepelaar (niet broedend)	B	4	+	++	+	-	Nee
Legenda							
1	Instandhoudingsdoelstelling		3	Trendaantallen voor periode 2002 t/m 2011 (gebiedspecifiek)			
B	Behoud omvang/kwaliteit leefgebied		?	Trend onzeker, fluctuerend			
(R)	Regiodoel		++	Sterke toename			
2	Getelde aantallen broedparen ten opzichte van doelaantal: periode 2007 t/m 2011.		4	Landelijke staat van instandhouding			
+	Aantal boven doel		?	Trend onzeker, fluctuerend			
5	Relatieve bijdrage gebied		+	Gunstig			
-	Minder dan 2% van de Nederlandse populatie						
	Instandhoudingsdoelstelling wordt niet bereikt met voortzetting huidig beheer						

Tabel 2.2. Overzicht instandhoudingsdoelstellingen en huidige situatie viseters.

Ecologische randvoorwaarden

Viseters (lepelaar)

- beschikbaarheid van kleine vis in ondiepe zones
- water moet matig voedselrijk zijn en van een goede waterkwaliteit (geen vervuiling geen eutrofiëring, voldoende zuurstof)
- voldoende doorzicht (40-80 cm)
- voldoende rust

Knelpunten

De draagkracht van het Hollands Diep voor de gewenste aantallen rustende en foeragerende lepelaars is voldoende en er zijn geen knelpunten aanwezig.

2.1.6 Eenden, ganzen en zwanen

Ruimtelijke en temporele verspreiding

Binnen dit cluster zijn zeven vogelsoorten aangewezen voor het Hollands Diep. Het zijn doortrekkende en overwinterende vogels. Die vooral tussen september en maart in het gebied zijn. Het open water en de oevers van het Hollands Diep worden als slaap/rustplek en foerageerplek gebruikt. Voor hun voedsel zijn de eenden, ganzen en zwanen afhankelijk van waterplanten en wieren, bodemfauna (zoals mosselen) en/of voedselrijke graslanden. De grauwe gans is het hele jaar in grote aantallen aanwezig. De kraakeend, kuifeend en wilde eend zijn er in grote(re) aantallen ook in de zomermaanden (juni - augustus). Ze gebruiken het Hollands Diep ook als ruigebied. Vooral de nieuwe natuurgebieden (aanlegprojecten in het kader van Deltanatuur, zoals later genoemd in tabel 3.2 van hoofdstuk 3: de kreken tussen Esscheplaat en voormalige APL-polder, delen van de Oosterse Bekade Gorzen en de Hoogezandsche Gorzen) zijn bij deze soorten zeer in trek.

Huidige situatie ten opzichte van doelstellingen

Tabel 2.9 laat per soort de doelstelling, de trend en de aantallen ten opzichte van het doelaantal zien. Op basis daarvan is een inschatting gemaakt of het huidige beheer voldoende is om de doelstellingen te behalen. Voor alle vogels van dit cluster is een behoudsdoel in het aanwijzingsbesluit opgenomen. Voor de ganzen en kraakeend zijn de getelde aantallen gelijk aan, of groter dan, de doelaantallen. Voor de smient worden doelaantallen gehaald en is de trend gestabiliseerd sinds 2004. Voor de wilde eend liggen sinds 2002 de aantallen onder doelaantal en is de trend negatief. De oorzaak voor de afnemende aantallen van de wilde eend ligt waarschijnlijk niet binnen het Natura 2000-gebied Hollands Diep maar daarbuiten. De aantallen nemen in heel Nederland af. In het Algemeen deel paragraaf 5.5 is nadere aandacht besteed aan deze externe werking en is aangegeven hoe daarmee omgegaan kan worden.

In het Hollands Diep is in 2006 een nieuwe mosselsoort aangetroffen: de quaggamossel. Deze soort verdringt zijn nauwe verwant de driehoeksmossel, die traditioneel het stapelvoedsel is voor de kuifeend. Dit kan een reden zijn voor de afname van de kuifeend in Hollands Diep. De kuifeend zou het verlies van de driehoeksmossel in zijn dieet nog niet hebben gecompenseerd met de quaggamossel. Maar dit lijkt niet het geval. Maagonderzoek in het IJsselmeergebied heeft uitgewezen dat kuifeenden beide mosselsoorten eten in ongeveer dezelfde verhouding als ze voorkomen in het aanbod (persoonlijke mededeling R. Noordhuis, Deltares). Gemiddeld bevat de quaggamossel per mossel minder vlees dan de driehoeksmossel (Bij de Vaate, 2008). Misschien dat dit deze prooi minder aantrekkelijk maakt. Andere oorzaken, zoals veranderingen in de aantrekkelijkheid van alternatieve gebieden, de internationale trend in de populatie en wellicht ook veranderingen in de beschikbaarheid van andere prooien dan mosselen in de ruitijd (juli-september), kunnen ook niet uitgesloten worden. Dit kunnen mogelijke oorzaken zijn voor de verslechtering van de aantallen van de kuifeend. Bij de rapportage van de monitoring van de kuifeend in de looptijd van het beheerplan (tussentijdse evaluatie) zullen we speciale aandacht besteden aan het opsporen van mogelijke oorzaken van de waargenomen afname van de kuifeend in het Hollands Diep. Voor de kuifeend is huidig beheer niet voldoende om het doel te behalen, voor de overige soorten wel.

Soort	Instandhoudingsdoelstelling	Doelaantal	Aantal '06/'07-'10/'11 t.o.v. doelaantal	Trend '01/'02-'10/'11	Landelijke staat van instandhouding	Relatieve bijdrage	Knelpunt
Brandgans	B	160	+	?	+	-	Nee
Grauwe gans	B	1200	+	+	+	-	Nee
Kolgans	B	660	0	?	+	-	Nee
Krakeend	B	230	+	+	+	-	Nee
Kuifeend	B	1300	-	?	-	-	Ja
Smient	B	540	0	?	+	-	Nee
Wilde eend	B	1900	-	-	+	-	Extern
Legenda							
1	Instandhoudingsdoelstelling		3	Trendaantallen voor periode 2001/2002 t/m 2010/2011 (gebiedspecifiek)			
B	Behoud omvang/kwaliteit leefgebied		+	Matig toename			
			-	Matige afname			
			?	Trend onzeker			
2	Huidige aantal ten opzichte van doelaantal: periode 2006/2007 t/m 2010/2011		4	Landelijke staat van instandhouding			
0	Aantal gelijk aan doel		-	Matig ongunstig			
+	Aantal boven doel		+	Gunstig			
-	Aantal onder doel		--	Zeer ongunstig			
5	Relatieve bijdrage gebied						
-	Minder dan 2% van de Nederlandse populatie						
+	2-15% van de Nederlandse populatie						
++	Meer dan 15% van de Nederlandse populatie						
	Instandhoudingsdoelstelling wordt reeds bereikt met huidig beheer						
	Instandhoudingsdoelstelling wordt niet bereikt met voortzetting huidig beheer						
	Aantallen liggen onder doelaantal en/of er is een negatieve trend, maar er is waarschijnlijk geen knelpunt (draagkracht gebied voldoende)						

Tabel 2.9. Overzicht instandhoudingsdoelstellingen en huidige situatie eenden, ganzen en zwanen.

Ecologische randvoorwaarden

Eenden, ganzen en zwanen

- beschikbaarheid van voldoende voedsel:
  - waterplanten en wieren in open en ondiep water
  - bodemfauna, zoals mosselen
- binnendijkse (voedselrijke en niet-verruigde) graslanden of buitendijkse schorren
- voldoende rust:
  - weinig barrières voor pendelbeweging tussen slaappleats en foerageergebied
  - weinig tot geen verstoring rond rustlocaties
- voldoende doorzicht

Knelpunten

Het is voor kuifeend niet bekend wat de oorzaak van het knelpunt is. Mogelijk ligt het aan een te gering voedselaanbod van driehoeksmosselen.

Soort	Knelpunt
Kuifeend	Oorzaak voor afname is onbekend (mogelijk gerelateerd aan voedselaanbod)

Tabel 2.10. Knelpunten eenden, ganzen en zwanen.

3 Instandhoudingsmaatregelen

Instandhoudingsmaatregelen zijn nodig om de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken. En om tussentijdse verslechtering van de kwaliteit van leefgebieden en habitattypen en significante verstoring van soorten te voorkomen. In het Hollands Diep zijn er vooral knelpunten voor de instandhoudingsdoelstellingen voor het behalen van uitbreidings- en verbeterdoel voor noordse woelmuis, leefgebied voor de kuifeend en broedgebied voor de kluut. Het totale pakket aan instandhoudingsmaatregelen voor het Hollands Diep bestaat uit drie categorieën van maatregelen (zie tabel 3.1). De verschillende categorieën (met eigen kleur die terugkomt in hoofdstuk 6) zijn verder uitgewerkt in paragraaf 3.1 tot en met 3.3. Dit hoofdstuk gaat alleen over de knelpunten. Mogelijk profiteren ook andere soorten of habitattypen hiervan, maar dat is niet meegenomen in de beoordeling.

Maatregelen uit reeds vastgesteld beleid (paragraaf 3.1)
Aanvullende instandhoudingsmaatregelen voor Natura 2000 (paragraaf 3.2)
Onderzoek en monitoring (paragraaf 3.3)

Tabel 3.1. Categorieën instandhoudingsmaatregelen.

Binnen de eerste beheerplanperiode worden de maatregelen om de verslechtering van instandhoudingsdoelstellingen te stoppen met voorrang uitgevoerd. In het Hollands Diep zijn dit de maatregelen voor de noordse woelmuis, en de extra aandacht bij de monitoring voor de situatie van de kuifeend. De instandhoudingsdoelstellingen die binnen deze opgaven vallen, zullen dus met voorrang worden opgepakt in de eerste beheerplanperiode (zie Algemeen deel hoofdstuk 2).

3.1 Maatregelen uit reeds vastgesteld beleid

De bestaande zonerings van het gebruik in ruimte en tijd in het Hollands Diep is een belangrijke voorwaarde voor de voor verschillende habitattypen en soorten noodzakelijke rust en het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen en zal daarom juridisch verankerd worden door het instellen van een toegangsbeperkingsbesluit op grond van artikel 20 van de Natuurbeschermingswet 1998. Het toegangsbeperkingsbesluit wordt/is door het ministerie van EZ, dat daartoe bevoegd is, genomen vóór of gelijktijdig met de vaststelling van het Natura 2000-beheerplannen door de bevoegde gezagen.

Binnen het Hollands Diep worden daarnaast projecten uitgevoerd op basis van reeds vastgesteld beleid. De twee categorieën maatregelen zijn:

1. Deltanatuur
2. KRW (onder andere vooroeverdediging)

Deze nummering komt overeen met de nummering in de linkerkolom van tabel 3.2 en tabel 3.3.

In tabel 3.2 zijn de reeds geplande en gerealiseerde maatregelen opgenomen. Het gaat om maatregelen die van 2005 tot en met 2011 gepland en/of gerealiseerd zijn. In tabel 3.3 zijn de KRW-maatregelen opgenomen die worden uitgevoerd in het Hollands Diep. Hieronder wordt per cluster kort aangegeven op welke manier de maatregelen een positief effect hebben op een habitatype of soort met een instandhoudingsdoelstelling.

Habitatsoorten

Het aanleggen van zoetwatergetijdennatuur, vooroeververdediging en natuurvriendelijke (voor)oevers vergroot, en verbetert, het leefgebied voor noordse woelmuis.

Kustbroedvogels

Het aanleggen van zoetwatergetijdennatuur en vooroeververdediging creëert broedgebied voor kluut. Het adequaat beheren van nieuw aangelegde natuur vertraagt de successie en stimuleert een langduriger geschiktheid van het broedgebied. Maar in de loop van de tijd nemen de aantallen broedende kluten toch meestal af bij verdergaande vegetatiesuccessie.

Eenden, ganzen en zwanen

Het aanleggen van zoetwatergetijdennatuur en vooroeververdediging creëert leefgebied voor kuifeenden.

Nr.	Maatregel	Bijdrage aan doelbereik instandhoudingsdoelstelling	Gepland of gerealiseerd	Bevoegd gezag/ financiering
1	Oeverlanden: aanleg krekenselsel in open verbinding met het Hollands Diep en met de bestaande kreek tussen Esscheplaat en voormalige APL-polder	Kuifeend, kluut, noordse woelmuis	Gerealiseerd in 2006	Prov. ZH
1	Oosterse Bekade Gorzen: aanleg getijdennatuur	Noordse woelmuis	Gerealiseerd in 2010	Prov. ZH
1	Hoogezandsche gorzen: Aanbrengen van zandsuppleties en storten van zandeilanden achter een eerder gestorte stenen vooroeververdediging	Kuifeend, kluut, noordse woelmuis	Gerealiseerd in 2008	RWS

De nummering in de linkerkolom verwijst naar de nummering van de categorieën maatregelen aan het begin van deze paragraaf.

Tabel 3.2. Overzicht reeds geplande en gerealiseerde maatregelen in het Hollands Diep.

In tabel 3.3 staan de KRW-maatregelen die worden uitgevoerd in het Hollands Diep. De maatregelen hebben positieve effecten op (de kwaliteit van) het leefgebied van noordse woelmuis.

Nr.	Maatregel	Bijdrage aan doelbereik instandhoudingsdoelstelling	Realisatie 1 ^{ste} beheerplanperiode	Bevoegd gezag/ financiering
2	Zeehondenplaat: natuurvriendelijke (voor)oevers	Noordse woelmuis	Ja, deels	RWS WNZ
2	Willemstad-Tonnekreek: verlagen uiterwaard-getijdegeul; vernatten 6 ha griendbos; 6 ha nieuw gebied in het westen en 8 ha in het oosten door aanleg vooroever	Noordse woelmuis	Ja	RWS WNZ

De nummering in de linkerkolom verwijst naar de nummering van de categorieën maatregelen aan het begin van deze paragraaf.

Tabel 3.3. Overzicht KRW-maatregelen Hollands Diep.

Bovengenoemde maatregelen dragen allemaal in meer of mindere mate bij aan het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen. In de Doeluitwerking (Rijkswaterstaat, 2009) is beschreven hoever de bijdrage reikt:

- de KRW-maatregelen dragen bij aan het leefgebied voor noordse woelmuis, maar zijn niet voldoende om de gewenste uitbreiding en verbetering te behalen;
- geplande en reeds gerealiseerde maatregelen in het Hollands Diep leveren een belangrijke bijdrage aan de opgaven voor kluut. Dit is voor de termijn van het 1^e beheerplan voldoende voor kluut.

Er zijn dus aanvullende Natura 2000-instandhoudingsmaatregelen noodzakelijk om de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken.

3.2 Aanvullende instandhoudingsmaatregelen voor Natura 2000

In tabel 3.4 staan de aanvullende Natura 2000-instandhoudingsmaatregelen beschreven die in het Hollands Diep worden uitgevoerd om de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken en om verslechtering te stoppen. De terreinbeheerders en uitvoerende instanties (provincies, ministerie van EZ en Rijkswaterstaat) zullen de benodigde maatregelen in concrete terreinbeheerplannen verder uitwerken. Volgens de wet zijn beheermaatregelen ten behoeve van het realiseren van instandhoudingsdoelstellingen, in beginsel niet vergunningplichtig. In de uitvoering kunnen zich omstandigheden voordien waardoor een beheermaatregel wel vergunningplichtig wordt. Dit is niet op voorhand vast te stellen en de terreinbeheerder zal voorafgaand aan de uitvoering in samenspraak met het bevoegd gezag moeten bepalen of dit onverkort geldig is. Hieronder wordt per cluster kort aangegeven welke maatregelen er worden genomen.

1. Beheer en inrichting optimaliseren voor noordse woelmuis en hun leefgebied binnen het habitatype ruigten en zomen
2. Beschermen broedeiland tegen afslag

Habitatsoorten

Binnen de eerste beheerplanperiode worden op de oeverlanden bomen en stuiken verwijderd. En er vindt gefaseerd en periodiek maaibeheer plaats. De verwachting is dat dit een betere kwaliteit leefgebied voor noordse woelmuis oplevert. De noordse woelmuis is zeer gevoelig voor (intensieve) begrazing en (intensief) maaien. Deze maatregelen zullen daarom gefaseerd in ruimte en tijd worden uitgevoerd.

Kustbroedvogels

De kluut (de enige voor het Hollands Diep aangewezen kustbroedvogelsoort) kan baat hebben bij het verwijderen van bomen en struiken uit de oeverlanden. Maar het zal waarschijnlijk ook nodig zijn om het broedeiland in de APL-polder op te hogen, zodat de afslag ervan stopt. De aanvullende maatregelen in het beheerplan zijn niet alleen aanvullend ten opzichte van voorgenomen maatregelen maar ook het regulier beheer. Voor kustbroedvogels betekent dit dat de huidige broedgebieden regelmatig moeten worden ontdaan van ruigte en in het algemeen geschikt moeten blijven voor deze soorten.

Deelgebied	Bijdrage aan doelbereik instandhoudingsdoelstelling	Maatregel	Bevoegd gezag/ geldstroom
Oeverlanden Hollands Diep (APL-polder)	A132 Kluut	Beschermen eilanden kustbroedvogels tegen afslag: voorlopig 'vinger aan de pols houden' en eventueel ophogen of aanvullen eilanden bij sterke afslag.	Prov. ZH
Oeverlanden Hollands Diep (APL-polder)	H3140 Noordse woelmuis H6430B Ruigten en zomen (harig wilgenroosje)	Beheer en inrichting optimaliseren voor noordse woelmuis en ruigten en zomen: plaatselijk verwijderen van wilgenopslag.	Prov. ZH
Oeverlanden Hollands Diep (Zeehondenplaat)	H3140 Noordse woelmuis H6430B Ruigten en zomen (harig wilgenroosje)	Beheer en inrichting optimaliseren voor noordse woelmuis en ruigten en zomen: periodiek en gefaseerd maaien rietruigte en plaatselijk verwijderen van wilgenopslag.	Prov. ZH
Sassenplaat (Noord-Brabant)	H3140 Noordse woelmuis	Beheer en inrichting optimaliseren voor noordse woelmuis: periodiek en gefaseerd maaien van riet en rietruigte	Prov. N-Br

Tabel 3.4. Overzicht instandhoudingsmaatregelen Hollands Diep.

3.3

Onderzoek en monitoring

Voor een aantal andere instandhoudingsdoelstellingen is het, met de huidige informatie, niet mogelijk een goede maatregel te nemen. Hiervoor moet onderzoek uitgevoerd of monitoring. Voor het Hollands Diep is er één categorie:

1. Extra aandacht bij monitoring

Deze nummering komt overeen met de nummering in de linkerkolom van tabel 3.5.

Extra aandacht voor monitoring

Wanneer nog onvoldoende bekend is of het leefgebied echt verslechtert, streven we niet direct naar uitgebreid onderzoek of naar herstelmaatregelen. Maar dan wordt de soort wel extra in de gaten gehouden met monitoring. Dit geldt alleen als de negatieve trend gestopt is.

In al deze gevallen is de maatregel een tussentijdse beoordeling van het doelbereik. Dit doen we aan de hand van recente informatie over (vogel)monitoring, gegevens over voedselkwaliteit, ontwikkelingen in andere gebieden in Nederland en mogelijke klimaatinvloeden. Als uit de aanvullende tussentijdse beoordeling van de nieuwe monitoringsresultaten blijkt dat herstel niet optreedt, dan worden in de tweede beheerplanperiode onderzoek of maatregelen geagendeerd voor deze categorie instandhoudingsdoelstellingen.

Voor de kuifeend is er extra aandacht nodig bij monitoring. Er was tot voor kort een afname, waarvan de oorzaak niet bekend is. Maar nu lijkt de negatieve trend gekeerd. Mogelijk was er sprake van een afname van voedselaanbod, omdat de tegenwoordig veel voorkomende quaggamosselen (nog) niet dezelfde rol spelen als voedsel voor de kuifeend.

Er wordt gedurende de eerste beheerplanperiode een tussentijdse beoordeling van het doelbereik opgenomen. Dit doen we aan de hand van recente informatie over (vogel)monitoring, gegevens over voedselkwaliteit, ontwikkelingen in andere gebieden in Nederland en mogelijke klimaatinvloeden. Als hieruit blijkt dat er geen blijvend herstel van de aantallen kuifeenden optreedt, dan wordt gedurende de eerste (of aan het begin van de tweede) beheerplanperiode onderzoek of maatregelen geagendeerd voor de kuifeend.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van kennisleemtes, onderzoek en monitoring.

Nr.	Cluster	Kennisleemte	Onderzoek	Uitvoering in de eerste beheerplanperiode?
1	Eenden, ganzen en zwanen	Negatieve trend kuifeend	Extra aandacht monitoring: afname kuifeend in relatie tot foerageergebied, klimaat, landelijke trend en mogelijke oplossingen	Ja

De nummering in de linkerkolom verwijst naar de nummering van de categorieën maatregelen aan het begin van deze paragraaf.

Tabel 3.5. Overzicht kennisleemtes, onderzoek en monitoring.

4 Activiteiten en mitigatie

Menselijke activiteiten en natuur gaan al lang samen in het Hollands Diep. In de meeste gevallen vormen deze activiteiten geen probleem voor de instandhoudingsdoelstellingen. Van bepaalde activiteiten in het Hollands Diep is het niet uit te sluiten dat er negatieve effecten zijn voor de instandhoudingsdoelstellingen. Een aantal van deze activiteiten blijft vergunningplichtig in het kader van de Nb-wet, waarbij voorschriften aan de vergunning zijn verbonden. Andere activiteiten worden onder voorwaarden in dit beheerplan vrijgesteld van de Nb-wet vergunningplicht. Voor weer andere gevallen zijn mitigerende maatregelen nodig om te voorkomen dat de activiteiten effect hebben op het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen. Als voldaan wordt aan de Nb-wet vergunningvoorschriften en voorwaarden, of als mitigerende maatregelen worden uitgevoerd, kunnen de betreffende activiteiten doorgaan. Voor alle activiteiten geldt dat de generieke of algemene voorwaarde is: dat zij in vorm, locatie, omvang en tijd niet wezenlijk wijzigen ten opzichte van de getoetste situatie.

De vrijstellingen van Nb-wet vergunningplicht betreffen alleen de activiteiten die al plaats vinden in hun huidige vorm, locatie, omvang en tijd. Als er sprake is van uitbreiding of wijziging van deze activiteiten, dan zijn die uitbreidingen of wijzigingen mogelijk wel vergunningplichtig in het kader van de Nb-wet.

In onderstaande paragrafen zijn de huidige activiteiten ingedeeld in de volgende vier categorieën:

- 1 vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten, zonder specifieke voorwaarden;
- 2 vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten, met specifieke voorwaarden;
- 3 vergunningplichtige activiteiten die (afzonderlijk) vergunningplichtig blijven;
- 4 niet-vergunningplichtige activiteiten, wel mitigatie vereist.

Een algemene toelichting op de vrijstelling van Nb-wet vergunningplicht, en bovengenoemde indeling, staat in paragraaf 5.2 van het Algemeen Deel. Of een activiteit al dan niet vergunningplichtig is, is bepaald door het daartoe bevoegde gezag in de zin van de Nb-wet. Dit oordeel vormt het uitgangspunt voor het beheerplan. De specifieke vrijstellingsvoorwaarden voor Nb-wet vergunningvrijstelling bij activiteiten uit de tweede categorie, en de mitigerende maatregelen voor activiteiten uit de vierde categorie, zijn in dit hoofdstuk opgenomen in paragraaf 4.3 en 4.5.

Ook zijn er activiteiten in en rond het Natura 2000-gebied waarvan is vastgesteld dat ze geen verslechtering of significante verstoring van de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen veroorzaken (GEA, NEA 1 en NEA 2). Deze activiteiten zijn daarom niet Nb-wet vergunningplichtig en kunnen doorgang vinden. Als ze niet in betekenende mate wijzigen ten opzichte van de getoetste situatie (= voldoen aan de algemene voorwaarde). Voor een deel betreft het activiteiten buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied. In bijlage A staat ter illustratie een uitgebreide, maar niet uitputtende, lijst met voorbeelden van activiteiten die, in huidige aard en omvang (peildatum 31 maart 2010), doorgang kunnen vinden. Activiteiten die nergens in het beheerplan worden genoemd, kunnen in principe doorgang vinden, zolang ze naar het oordeel van het bevoegd gezag (EZ of provincie) geen significante gevolgen voor de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied hebben.

4.1 Stikstofdepositie en de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)

Stikstofemissies van menselijke activiteiten als verkeer, industrie en grootschalige landbouw, leiden landelijk tot deposities van stikstof op onder andere de natuurgebieden. In het kader van de PAS is voor alle Natura 2000-gebieden in Nederland nagegaan of de omvang van de depositie het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen (voor stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden voor soorten) in gevaar kan brengen. Hiervoor is vooral gekeken in hoeverre, voor die habitattypen of leefgebieden, sprake is van een overschrijding van de zgn. Kritische Depositie Waarde (de KDW). Op basis van deze KDW kan per habitatype, of leefgebied, worden bepaald wanneer significante gevolgen niet op voorhand kunnen worden uitgesloten. Waarmee dus het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen in het geding kan zijn. Deze significante gevolgen kunnen niet van tevoren worden uitgesloten als de achtergronddepositie boven het niveau van de KDW ligt voor het betreffende habitatype of leefgebied. Hieronder zijn de, voor het Hollands Diep relevante, habitattypen en leefgebieden opgenomen. En ook de, voor de habitattypen, relevante KDW's (tabel 4.1 en 4.2).

Habitattypen	KDW (mol/ha/jr)	Stikstofgevoelig?
H3270 Slikkige rivieroever	>2.400	Nee
H6430B Ruigten en zomen (harig wilgenroosje)	>2.400	Nee
H91E0A Vochtige alluviale bossen (zachtouthoibossen)	2429	Nee

Tabel 4.1. Aanwezigheid eventueel stikstofgevoelige habitattypen en hun Kritische Depositie Waarde. Bron: Overzicht kritische depositiewaarden voor stikstof, toegepast op habitattypen en leefgebieden van Natura 2000, Alterra, 2012.

Naar de huidige inzichten (programma aanpak stikstof december 2015) zijn er voor het gebied Hollands Diep geen instandhoudingsdoelstellingen voor stikstofgevoelige habitattypen of soorten met een stikstofgevoelig leefgebied. Hierdoor is opname van het Hollands Diep in de PAS niet voorzien. Indien gedurende de looptijd van het programma een voor stikstofgevoelig habitatype of leefgebied aan het aanwijzingsbesluit van een gebied dat is opgenomen in dit programma wordt toegevoegd en het betreffende habitatype of leefgebied een lagere kritische depositiewaarde heeft dan de actuele depositie in dat gebied, dient de gebiedsanalyse van dat gebied hierop te worden aangepast. Wanneer dit zich voordoet in een Natura 2000-gebied dat niet in het programma zit, het betreffende habitatype of leefgebied zich gedurende de looptijd heeft ontwikkeld en de depositie een dalende trend laat zien, dan moet het gebied in het programma worden opgenomen, tenzij gebiedsspecifiek wordt onderbouwd dat stikstof geen probleem is in dat gebied, ook niet bij de toedeling van ontwikkelingsruimte en het verloop van de depositie zoals deze beschikbaar is op grond van dit programma. Dit oordeel dient actueel te blijven.

Soorten	Stikstofgevoelig leefgebied?	Leefgebied voorkomend in Hollands Diep?	Wordt leefgebied gebruikt in Hollands Diep?
Habitatsoorten			
H1095 Zeeprk	Nee	N.v.t.	N.v.t.
H1099 Rivierprk	Nee	N.v.t.	N.v.t.
H1102 Elft	Nee	N.v.t.	N.v.t.
H1103 Fint	Nee	N.v.t.	N.v.t.
H1106 Zalm	Nee	N.v.t.	N.v.t.
H1337 Bever	Nee	N.v.t.	N.v.t.
H1340 Noordse woelmuis	Ja, maar N-gevoeligheid is niet relevant voor de soort	N.v.t.	N.v.t.
Broedvogels			
A034 Lepelaar	Nee / niet relevant	N.v.t.	N.v.t.
A132 Kluut	Nee / niet relevant	N.v.t.	N.v.t.
Niet-broedvogels			
A034 Lepelaar	Nee / niet relevant	N.v.t.	N.v.t.
A041 Kogans	Nee / niet relevant	N.v.t.	N.v.t.
A043 Grauwe Gans	Nee / niet relevant	N.v.t.	N.v.t.
A045 Brandgans	Nee / niet relevant	N.v.t.	N.v.t.
A050 Smient	Nee / niet relevant	N.v.t.	N.v.t.
A051 Krakeend	Nee / niet relevant	N.v.t.	N.v.t.
A053 Wilde eend	Nee / niet relevant	N.v.t.	N.v.t.
A061 Kuifeend	Nee / niet relevant	N.v.t.	N.v.t.

Tabel 4.2. Beoordeling stikstofgevoeligheid van aangewezen soorten. Niet van toepassing is ingevuld daar waar in de voorgaande kolom stikstofgevoeligheid niet van toepassing is. N-gevoeligheid is niet relevant voor de noordse woelmuis omdat de soort geen last heeft van verruigd foerageergebied, N-gevoeligheid is niet relevant voor de diverse soorten broedvogels en niet-broedvogels omdat hun voorkomen in Hollands Diep niet gerelateerd is aan het voorkomen van eventueel stikstofgevoelige (delen van hun) leefgebied(en).

Stikstofdepositie vormt in dit gebied dus geen knelpunt voor de kwaliteit van de betreffende habitattypen en leefgebieden. Er is dus geen behoefte aan daarop gerichte specifieke maatregelen:

- ter vrijstelling van het in dit beheerplan opgenomen bestaand gebruik;
- en het (op termijn) kunnen realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen.

Voor toekomstige plannen en projecten blijft de uitstoot van stikstof één van de toetsingscriteria voor vergunningverlening door de provincies in het kader van de Nb-wet, met gebruikmaking van de PAS. De beoordeling daarvan vindt weliswaar plaats buiten het beheerplan, maar het beheerplan fungeert wel (mede) als toetsingskader met o.a. de hierboven opgenomen beoordeling, naast de via de PAS (Monitor AERIUS) verkregen inzichten in de ontwikkeling van de achtergronddepositie.

4.2 [Vrijgestelde activiteiten zonder specifieke voorwaarden](#)

Voor bepaalde activiteiten geldt het beheerplan als vrijstelling van de Nb-wet vergunningplicht zonder dat specifieke voorwaarden nodig zijn. Voor deze activiteiten geldt de generieke voorwaarde dat de activiteiten niet in mate van betekenis mogen wijzigen. Aard en omvang, locatie, tijdstip, frequentie en duur van de activiteiten moeten blijven voldoen aan de getoetste situatie. In de Deltawateren komen geen activiteiten voor in deze categorie.

4.3 Vrijgestelde activiteiten met specifieke voorwaarden⁶

Er zijn Nb-wet vergunningplichtige activiteiten die alleen onder specifieke voorwaarden geen significante negatieve effecten op de Natura 2000-doelstellingen hebben. Deze activiteiten zijn met inachtneming van de generieke en specifieke voorwaarden, genoemd in dit beheerplan, vrijgesteld van de Nb-wet vergunningplicht. Het beheerplan vervangt in dit geval de Nb-wet vergunning.

Het gaat hierbij om:

- baggeren en storten
- recreatievaart motorboten > 20 kilometer per uur (en waterskiën)
- specifieke vormen van beroepsvisserij (met vaste vistuigen)
- warmtelozingen en koelwateronttrekkingen
- bestaande andere lozingen
- burgerluchtvaart en recreatief vliegverkeer
- inspectie- en monitoringvluchten overheden
- onderzoek en monitoring ten behoeve van de overheid of terreinbeherende natuurbeschermingsorganisatie
- chemische onkruidbestrijding
- muskusrattenbestrijding en beverrattenbestrijding
- regulier beheer en onderhoud van de waterkeringen, het watersysteem en de kunstwerken door Waterschappen
- jacht, beheer en schadebestrijding volgens de Flora- en faunawet

Hierna worden de effecten van de activiteiten en de vrijstellingsvoorwaarden beschreven.

Baggeren en storten

In het Hollands Diep vinden baggerwerkzaamheden plaats om de vaargeulen, vooral de oversteek van de Dortsche Kil naar Moerdijk, op vaardiepte te houden. Ook wordt de Noorder Voorhaven gebaggerd. Storten vindt plaats in de put van Cromstrijen tussen Strijensas en Numansdorp (in het noordelijk Hollands Diep) en in het afgeschermd baggerspeciedepot Hollands Diep bij de Sassenplaat voor het bedrijventerrein Moerdijk.

De instandhoudingsdoelstellingen die hiervan effecten kunnen ondervinden zijn: trekvissen en vogels (wilde eend, smient, kuifeend). De habitattypen en overige soorten zijn niet gevoelig voor het effect van bodembedekking. Significante effecten van veranderde overstromingsdynamiek kunnen worden uitgesloten. vertroebeling kan een negatief effect hebben op trekvissen. Door de geringe omvang van het stortgebied en de geringe getijdenwerking, blijven de effecten van vertroebeling zeer lokaal. En dus zijn deze negatieve effecten in de NEA als niet significant beoordeeld. vertroebeling kan een effect hebben op de kuifeend (indirect via een effect op geschiktheid van substraat voor driehoeksmosselen). De effecten zijn echter tijdelijk en lokaal en de doorwerking op het voedselweb (driehoeksmosselen) is voor deze soort beperkt en niet significant. Daarnaast kunnen wilde eend, smient en kuifeend negatieve effecten ondervinden van geluids- en visuele verstoringseffecten als de bagger- en stortactiviteiten in de buurt van de rust- en voedselgebieden van deze soorten plaats vinden. Deze effecten zijn in de NEA als klein en niet significant aangemerkt. Wanneer aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan treden er geen significante negatieve effecten van baggeren en storten op de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen op.

---

⁶ Nadere beschrijvingen van de activiteiten zijn te vinden in GEA en NEA I en II (Lubbe & Van de Broek, 2010, Lubbe *et al.*, 2011a,b).

Vrijstellingsvoorwaarden baggeren en storten

De maximale hoeveelheden, te baggeren en te storten, materiaal en de exacte stortlocaties zijn aangegeven in de (indertijd op grond van de Waterwet verleende) vergunningen. Ondertussen is regulier baggeren en storten (volgens de indertijd hierin vermelde vergunningvoorschriften) vrijgesteld van een Waterwet-vergunning. Voor de vrijstelling van de vergunningplicht op grond van de Nb-wet is dan belangrijk dat iedere uitbreiding in omvang, ruimte of tijd van de activiteit een toets aan de Nb-wet doorloopt. En dat in de NEA is geconstateerd dat er geen significante verstoring van vogels optreedt als gevolg van regulier baggeren en storten (Lubbe *et al.*, 2011).

Recreatievaart motorboten > 20 kilometer per uur en waterskiën

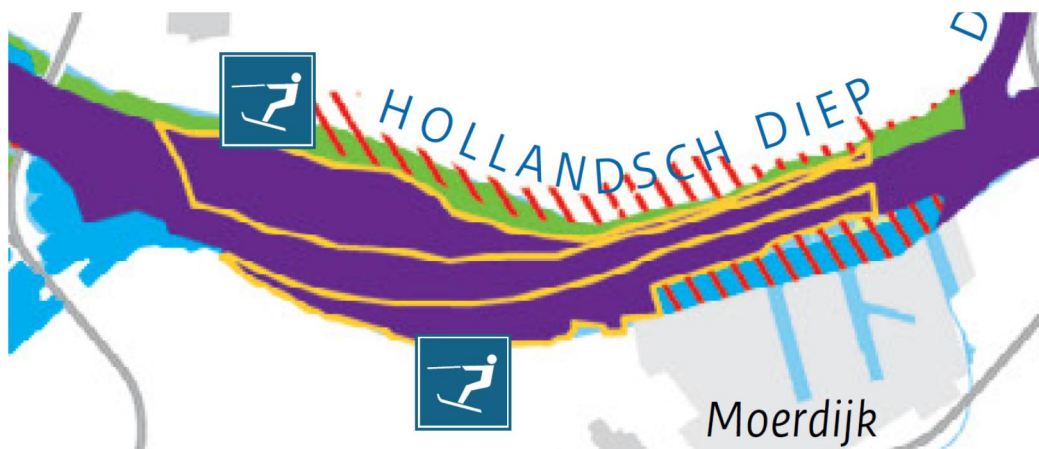
Motorboten die sneller varen dan 20 kilometer per uur en waterskiërs kunnen verstoring veroorzaken van vogels op het open water. In het winterhalfjaar zitten forse aantallen kuifeenden op en rond het eiland Sassenplaat. Het gebied is één van de belangrijkste dagrustplaatsen voor de kuifeend. Ook rusten hier overdag relatief grote aantallen wilde eenden en krakeenden. De kustzone van de Willemspolder is in het winterhalfjaar overdag een belangrijk rustgebied voor smienten en wilde eenden, waarvan een deel hier tegen en achter vooroeververdedigingen rust. Wanneer tussen november en maart met grote snelheden (>20 kilometer per uur) langs de kustzone tussen Willemstad en de monding van de Tonnekreek gevaren wordt, kunnen significant negatieve effecten niet worden uitgesloten. Ook kunnen significante negatieve effecten niet worden uitgesloten indien gevaren wordt in de ondiepe kustzone en rond het eiland Sassenplaat. Aan de zuidzijde van het Hollands Diep ligt voor de kust een ondiepe zone van maximaal enkele honderden meters breed, die met boeien gemarkeerd is. Ten noorden daarvan (tot aan de betonning van de hoofdvaarroute) is varen met snelle motorboten en waterskiën toegestaan. Aan de noordzijde van het Hollands Diep is een zone aangegeven waar niet harder dan 9 kilometer per uur mag worden gevaren.

Wanneer aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan, treden er volgens de NEA geen significante negatieve effecten op van snelle motorboten op de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen.

Vrijstellingsvoorwaarden voor motorboten > 20 kilometer per uur en waterskiën

Recreatievaart met motorboten die harder gaan dan 20 kilometer per uur en waterskiën mag alleen plaatsvinden in de daartoe aangewezen gebieden (op basis van het Binnenvaartpolitiereglement) en buiten de gebieden die gesloten zijn voor recreatievaart op grond van de toegankelijkheidsregeling. De in deze toegankelijkheidsregeling verankerde zonering respecteert de meest kwetsbare rust- en foerageergebieden voor vogels. Zo borgen we ook de voor de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000 de benodigde rust. In het Hollands Diep gaat het voor waterskiën om een zone aan de noordzijde en een zone aan de zuidzijde van het Hollands Diep en voor het snelvaren om het overgrote deel van het water (zie figuur 4.1).

Jetskiën mag alleen bij het strandje bij Numansdorp ten oosten van de Haringvlietbrug. Op andere plekken is jetskiën in het Hollands Diep verboden. Voor kitesurfen zijn in het Hollands Diep geen zones aangewezen en kitesurfen is dus ook niet toegestaan.

Figuur 4.1. Snelvaarzones (paarse delen) en waterskizones (oranje omlijnende delen) in Hollands Diep.

Beroepsvisserij met vaste vistuigen

In het Hollands Diep wordt door vier beroepsvisserij met vaste vistuigen gevist op paling, blankvoorn en brasem. Ze vissen met fuiken en met de zegen. Daarnaast vindt er elektrovisserij plaats. Het aalvisrecht is in 2011 tijdelijk ingetrokken.

De beroepsvisserij in het Hollands Diep is niet getoetst op de mogelijke effecten op de instandhoudingsdoelstellingen. Daarom zijn voorwaarden gesteld aan deze activiteit. Zo kan met zekerheid worden gesteld dat significante negatieve gevolgen zijn uit te sluiten. Als een beroepsvisser buiten de kaders van deze voorwaarden wil handelen, dan dient getoetst te worden op mogelijke significante effecten op de instandhoudingsdoelstellingen. Hiervoor moet contact opgenomen worden met het bevoegd gezag, de provincie waar het effect op natuurwaarden kan optreden. In dit geval Provincie Zuid-Holland of Provincie Noord-Brabant.

Wanneer aan de volgende voorwaarden wordt voldaan, treden er geen significante negatieve effecten op van visserij met vaste vistuigen op de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen op.

Vrijstellingsvoorwaarden voor beroepsvisserij met vaste vistuigen

De voorwaarden die zijn gesteld aan de beroepsvisserij voor het Hollands Diep zijn gebaseerd op: ervaringen uit het verleden vanuit handhaving, en op de vergunningsvoorschriften voor beroepsvisserij in andere zoete Deltawateren met overeenkomstige instandhoudingsdoelen (Haringvliet en Krammer-Volkerak).

Niet selectieve vismethoden, of vismethoden waar bijvangst (aangewezen vissoorten of vogelsoorten) van dood kunnen gaan, zijn niet toegestaan. Dit betekent dat er niet met staand want en/of hoekwant mag worden gevist. In ruimte en tijd gelden er eveneens beperkingen. Er mag vanwege de rust voor broedende, ruiende en/of overwinterende vogels en voor de paaigebieden van vissen het hele jaar niet achter de vooroeververdedigingen gevist worden. En ook niet in de nabijheid van kwetsbare gebieden, zoals beschreven in onderstaand tekstkader. Bij de voormalige beschermde natuurmonumenten dient een minimale afstand van 100 meter te worden gehouden, omdat dit belangrijke rustgebieden zijn voor pleisterende en broedende vogels. Bij uitstroomopeningen, krekken en bij sluizen dient ook een minimale afstand van 100 meter te worden gehouden voor het plaatsen van fuiken. Dit voor migrerende vissen en visetende vogelsoorten waarvoor een instandhoudingsdoel geldt. De migratie van vissen zorgt voor een diverse visstand en genetische uitwisseling.

Het is verboden visserij met staand want of hoekwant te bedrijven.

Het is verboden beroepsvisserijactiviteiten te verrichten in de volgende gebieden:

- binnen 100 meter van mondingen van kreken gedurende het hele jaar
- in de kreken gedurende het gehele jaar
- in alle wateren achter vooroeververdedigingen gedurende het hele jaar
- binnen 200 meter van de Volkeraksluizen
- bij de zogenaamde uitstroomopeningen in de vooroeververdediging mogen het hele jaar binnen een straal van 100 meter uit de randen van de vooroeververdediging geen fuiken worden geplaatst. Waar geen vooroeververdediging aanwezig is, dient als begrenzing de bijzondere betonning (welke op een dieptelijn van NAP -1,75 meter is gelegd voor markering ten behoeve van de recreatievaart) en op delen waar geen betonning is geplaatst of vanwege de winter is verwijderd, dan geldt eveneens de dieptelijn van NAP -1,75 meter op de meest actuele hydrografische waterkaart van het Hollands Diep als grens
- binnen 100 meter van de Sasseplaat, Zeehondenplaat, Esscheplaat, Hoogezandsche Gorzen, Oostersche Slobbe Gorzen en Oostersche Bekade Gorzen gedurende het hele jaar
- binnen 100 meter van het eiland Sassenplaat in het broedseizoen (15 maart tot en met 15 juli)

Bijvangst van beschermde vissoorten (Habitatrichtlijnsoorten) waarvoor een instandhoudingsdoelstelling is opgenomen (zeeprik, rivierprik, elft, fint en zalm) alsmede de zeeforel⁷ dient geregistreerd te worden en direct te worden teruggezet.

Beroepsvisseren dienen jaarlijks, voor 1 januari, een rapportage bij de afdeling Handhaving van de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid in te dienen met betrekking tot de bijvangst van beschermde vissoorten (Habitatrichtlijnsoorten). In de rapportage dient aandacht te worden besteed aan de gevangen soorten, de locatie van vangst, de vismethode en mortaliteit. Het bevoegd gezag kan nadere eisen stellen aan het ingediende rapport.

Warmtelozingen en koelwateronttrekkingen

Enkele trekvissoorten in het Hollands Diep zijn mogelijk gevoelig voor thermische verontreiniging. Maar trekvissen zijn minder gevoelig dan standvissen. Trekvissen kunnen thermische pluimen detecteren en ontwijken. De meeste thermische lozingen in het Hollands Diep komen van industriële activiteiten in Moerdijk. Het kan zijn dat migratiemogelijkheden aan de kant van Moerdijk beperkt worden door de thermische lozingen. Maar ten noorden van de Sassenplaat zijn wel voldoende migratiemogelijkheden voor de larven, juvenielen en volwassenen.

Onttrekkingen voor koelwater kunnen in principe leiden tot schade aan vissen. Ook aan de soorten (trek)vis waarvoor in het Hollands Diep instandhoudingsdoelstellingen zijn opgenomen. De bestaande koelwateronttrekkingen zijn in de NEA getoetst en hiervan is vastgesteld dat ze niet zullen leiden tot significant negatieve gevolgen voor deze vissoorten.

---

⁷ Omdat er voor zeeforel geen instandhoudingsdoelstelling geldt voor Natura 2000 is dit geen harde eis vanuit het beheerplan.

Vrijstellingsvoorwaarden bestaande warmtelozingen en koelwateronttrekkingen

Bestaande warmtelozingen kunnen worden vrijgesteld van de Nb-wet vergunningplicht. Dit kan onder de voorwaarde dat degene die loost de voorwaarden naleeft die bij of krachtens de Waterwet gelden (vergunning en/of algemene regels). En dat dit bij eventuele inspecties kan worden aangetoond. Ook moet met monitoring geborgd worden dat er ten noorden van de Sassenplaat geen merkbare invloed (een opwarming van meer dan 5 graden Celsius ten opzichte van de achtergrondtemperatuur; zie RWS, 2004)⁸ van de thermische verontreiniging gaat ontstaan. De bestaande koelwateronttrekkingen kunnen worden vrijgesteld van de Nb-wet vergunningplicht. Dit kan onder de voorwaarde dat de juiste voorzorgsmaatregelen (bv. de toepassing van filters) in acht worden genomen om te voorkomen dat er vissen mee worden gezogen bij de koelwaterinname.

Bestaande andere lozingen

Bij het verlenen van lozingsvergunningen toetst de waterbeheerder aan het bestaande waterkwaliteitsbeleid. Belangrijk onderdeel hierbij is toetsing van activiteiten aan milieukwaliteitsnormen. Aan deze normen ligt een grondige ecotoxicologische analyse ten grondslag, waarbij gebruik wordt gemaakt van de best beschikbare kennis van de effecten van de stoffen op het ecosysteem en de daarin voorkomende organismen. Voor alle bestaande lozingen biedt deze toetsing, op basis van het waterkwaliteitsbeleid, al een afdoende bescherming van Natura 2000-habitattypen, -soorten en -gebieden.

In de NEA II wordt geconcludeerd dat er geen aanleiding is om te veronderstellen dat bestaande lozingen er de oorzaak van zijn dat instandhoudingsdoelstellingen niet worden behaald. Op basis van de beschikbare kennis is beoordeeld dat in de huidige situatie voldoende garanties bestaan om eventuele negatieve effecten van milieuvreemde stoffen op instandhoudingsdoelstellingen te voorkomen.

Vrijstellingsvoorwaarden bestaande lozingen

Bestaande lozingen kunnen worden vrijgesteld van de Nb-wet vergunningplicht. Dit onder de voorwaarde dat degene die loost de voorwaarden naleeft die bij of krachtens de Waterwet gelden (vergunning en/of algemene regels). En dat dit bij eventuele inspecties kan worden aangetoond. Voor die bestaande lozingen is namelijk in NEA II aannemelijk gemaakt dat de Waterwet-verplichtingen voldoende garantie bieden voor het achterwege blijven van significante gevolgen voor Natura 2000 instandhoudingsdoelstellingen (Lubbe *et al.*, 2011b).

Burgerluchtvaart en recreatief vliegverkeer

Vliegtuigen (inclusief zweefvliegtuigen, helikopters en luchtballonnen) hebben door hun zichtbaarheid op grote afstand (in de lucht), grote snelheid en relatief veel lawaai een groot verstoring effect op vogels. Omdat een vliegtuig vaak ook snel een gebied weer verlaat, kan de verstoring weliswaar intens zijn, maar vaak ook van korte duur. Grote aantallen vogels kunnen opvliegen wanneer een vliegtuig passeert, maar ze vliegen slechts kort rond (hooguit enkele minuten) en hervatten relatief snel hun oorspronkelijke gedrag. Verstoring door vliegtuigen wordt pas kritisch voor vogels wanneer de frequentie van vliegtuigpassages hoog is (bijvoorbeeld nabij vliegvelden), of wanneer één verstoring grote effecten heeft, bijvoorbeeld door een lage vlieghoogte in een kwetsbaar gebied (broedvogels, broedkolonies). Uit onderzoek is bekend dat verstoring voornamelijk optreedt wanneer lager dan 1000 voet (circa 300 meter) wordt gevlogen. Binnen de

---

⁸ RWS (2004). CIW beoordelingssystematiek warmtelozingen. Rijkswaterstaat Zuid-Holland.

luchtvaart geldt de, in 2004 opgestelde, 'Gedragscode Verantwoord Vliegen' om kwetsbare gebieden (vogelreservaten, Natura 2000-gebieden) te mijden of hier op grotere hoogte (hoger dan 1000 voet) overheen te vliegen. Wanneer aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan treden er geen significante negatieve effecten van burgerluchtvaart en recreatief vliegverkeer op de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen op.

Vrijstellingsvoorwaarden burgerluchtvaart en recreatief vliegverkeer

Er worden de volgende voorwaarden gesteld aan de burgerluchtvaart en recreatief vliegverkeer:

- Bij het vliegen over het Natura 2000-gebied Haringvliet geldt een minimale vlieghoogte van 1000 voet (circa 300 meter). In het vast te stellen toegangsbeperkingsbesluit op grond van artikel 20 van de Nb-wet wordt deze minimale vlieghoogte van 300 meter juridisch geborgd.

Inspectie- en monitoringvluchten overheden

Diverse diensten van Rijkswaterstaat, provincies en Nationale Politie, landelijke eenheid, dienst infra voeren inspectie- en monitoringvluchten uit boven Natura 2000-gebieden of geven opdracht aan derden voor het uitvoeren hiervan. Laag overvliegende vliegtuigen kunnen versturende effecten hebben op de conditie en overlevingskansen van individuele vogels. Dit kan gevolgen hebben voor de perspectieven van de voortplanting en uiteindelijk voor de populatie. Wanneer aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan, treden er geen significante negatieve effecten op, door inspectie en monitoringvluchten van overheden op de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen.

Vrijstellingsvoorwaarden inspectie- en monitoringvluchten overheden

Er worden de volgende voorwaarden gesteld aan de inspectie- en monitoringvluchten van overheden:

- Bij het vliegen over het Natura 2000-gebied Hollands Diep geldt in principe een minimale vlieghoogte van 1000 voet (circa 300 meter). Alleen voor zover het noodzakelijk is voor het doel van de inspectie of monitoring dat een situatie dichterbij moeten worden bekeken kan worden afgeweken van deze voorwaarde;
- Broedseizoen (15 maart-15 juli) en gevoelige winterperiode (november-maart) ontzien met laagvliegen.

Onderzoek en monitoring voor de overheid of terreinbeherende natuurbeschermingsorganisatie

Onder onderzoek en monitoring verstaan we onder andere het inventariseren van bodemdieren, vis- en schelpdieronderzoek, (broed)vogeltellingen, zoogdieronderzoek, vegetatieonderzoek en meer algemeen onderzoek naar flora en fauna en standplaatsfactoren.

De onderzoeks- en monitoringsactiviteiten kunnen mogelijke verstoring van (broed)vogels en ook bevers of noordse woelmuizen met zich meebrengen. Daarnaast treedt er verstoring op van het bodemleven door het nemen van bodemmonsters. Er wordt echter een zeer beperkt oppervlak verstoord ten opzichte van het totale verspreidingsgebied van de langlevende bodemdiersoorten. Wanneer aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan, treden er geen significante negatieve effecten op van onderzoek en monitoring op de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen.

Vrijstellingsvoorwaarden voor onderzoek en monitoring

Om te voorkomen dat soorten verstrikt raken mogen afval en onderzoeksmaterialen niet worden achtergelaten⁹. Verstoring dient te worden voorkomen door het gebruik van geluidsapparatuur te beperken en een afstand van 500 meter tot vogelconcentraties, en een afstand van 50 meter tot bewoonde beverburchten, aan te houden. Waar de bewoonde beverburchten zich bevinden, moet worden opgevraagd bij de terreinbeheerder. Onderzoeks- en monitoringsactiviteiten in de broedperiode (15 maart tot en met 15 juli) moet gebeuren in overleg met de beheerder van het gebied, zijnde een terreinbeherende natuurbeschermingsorganisatie.

Chemische onkruidbestrijding

In het Zuid-Hollandse deel van het Hollands Diep vindt chemische onkruidbestrijding plaats op enkele grasgorzen die in agrarisch (mede)gebruik zijn. Chemische onkruidbestrijding zou negatieve effecten kunnen hebben op de aangewezen habitattypen als de bestrijding wordt uitgevoerd buiten de toegestane locaties of gericht is tegen andere plantensoorten dan specifiek bedoeld. Wanneer aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan, zijn geen significant negatieve effecten op de Natura 2000-doelen te verwachten.

Vrijstellingsvoorwaarden chemische onkruidbestrijding

Pleksgewijze chemische onkruidbestrijding op grasgorzen die in agrarisch (mede)gebruik zijn, is onder de volgende voorwaarden vrijgesteld van de vergunningplicht op grond van de Natuurbeschermingswet:

- a. De bestrijding wordt alleen toegepast op akkerdistel, ridderzuring, grote brandnetel en vogelmuur;
- b. De bestrijding wordt uitgevoerd met toegestane middelen en op toegestane wijze;
- c. De bestrijding wordt uitgevoerd met een rugspuit in de periode van 1 maart tot 1 november. Bij een bedekkingsgraad van 15% of meer mag buiten het broedseizoen, dat wil zeggen in de perioden van 1 maart tot 15 maart en 15 juli tot 1 november, ook een spuitboom of spuitlans gebruikt worden;
- d. De behandeling vindt plaats tijdens windstil en groeizaam weer met een grove druppel, om "driften" tegen te gaan;
- e. Slootkanten, dat wil zeggen stroken van anderhalve meter gerekend vanaf de insteek van de sloot, en wateroppervlakten worden niet behandeld.

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland worden door middel van het "Meldingsformulier chemische onkruidbestrijding" minstens vier werkdagen (datum poststempel) en ten hoogste één maand van tevoren schriftelijk in kennis gesteld van de voorgenomen chemische onkruidbestrijding. Het meldingsformulier dient te worden gezonden aan Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland, t.a.v. Omgevingsdienst Zuid-Holland-Zuid, Afdeling Toezicht en Handhaving, Bureau Milieu en Groen, Postbus 550, 3300 AN Dordrecht. Indien de behandeling door een ander dan de gebruiker wordt uitgevoerd, dient deze door de gebruiker op de hoogte gesteld te worden van de hiervoor vermelde voorwaarden, waarbij de gebruiker verantwoordelijk blijft voor de naleving van deze voorwaarden.

---

⁹ Uiteraard kan er wel met vallen worden gewerkt om bv. noordse woelmuizen te inventariseren.

[Jacht, \(fauna\)beheer en schadebestrijding](#)

In het Natura 2000-beheerplan Hollands Diep zijn zes handelingen in het kader van jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding onder voorwaarden vrijgesteld van de vergunningplicht op grond van de Natuurbeschermingswet 1998¹⁰. Dat zijn: het bestrijden van muskusratten en beverratten, jacht (alleen waar opengesteld), het bejagen en bestrijden van konijnen op dijken, het zoeken, rapen en behandelen van eieren van ganzen, het vangen en naderhand doden van ruiende ganzen en het bestrijden van verwilderde katten, fretten en Amerikaanse nertsen.

Alle andere handelingen – alsmede het uitvoeren van de vrijgestelde handelingen in andere perioden, op andere wijze of op andere plaatsen dan in de voorwaarden opgenomen – blijven in het vergunningenspoor en zijn daarom toegevoegd aan par. 4.4. waarin een niet-limitatieve opsomming wordt gegeven van activiteiten die vergunningplichtig blijven op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 of, per 1 januari 2017, de nieuwe Wet natuurbescherming. Hiervoor wordt een (integrale) natuurtoets opgesteld op basis waarvan te zijner tijd door de Faunabeheereenheid Zuid-Holland een vergunning zal worden aangevraagd.

Er worden - met uitzondering van het bejagen en bestrijden van konijnen op dijken - in dit beheerplan geen beperkingen of voorwaarden gesteld aan jacht, (fauna)beheer en schadebestrijding *buiten* het Natura 2000-gebied.

[Muskusratten- en beverrattenbestrijding](#)

In het Natura 2000-gebied Hollands Diep vindt muskusratten- en beverrattenbestrijding plaats. Hiervoor moeten regelmatig vangmiddelen¹¹ worden geplaatst en gecontroleerd. Dit gebeurt vanuit een boot (platbodem, kano) of te voet, waar nodig in combinatie met een quad. De frequentie van de muskusratten- en beverrattenbestrijding kan oplopen tot een dagelijkse controle van vangmiddelen, ook in gebieden waar veel vogels broeden, rusten en/of foerageren. Hierdoor kunnen significant negatieve effecten op de Natura 2000-doelen niet op voorhand worden uitgesloten. Indien aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan zullen dergelijke effecten echter niet optreden.

[Vrijstellingsvoorwaarden voor muskusratten- en beverrattenbestrijding](#)

Het bestrijden van muskusratten en beverratten is onder de volgende voorwaarden vrijgesteld:

- a. Het plaatsen, verplaatsen en controleren van de vangmiddelen wordt uitgevoerd tussen zonsopkomst en zonsondergang. Dit gebeurt in overleg met de terreinbeheerder en/of eigenaar van het gebied en op basis van de desbetreffende gedragscode Flora- en faunawet;
- b. Eventuele bijvangst worden vrijgelaten;
- c. Er wordt tenminste 50 meter afstand bewaard tot bewoonde beverburchten. Informatie over de ligging van bewoonde beverburchten kan worden opgevraagd bij de terreinbeheerder.
- d. Om verstoring van aangewezen soorten broedvogels te voorkomen moeten de broedgebieden in de periode van 15 maart tot 15 juli worden gemedend.

---

¹⁰ De vrijgestelde handelingen hebben naar verwachting geen significant negatief effecten op de aangewezen habitatsoorten noordse woelmuis, zeeprik, rivierprik, elft, fint en zalm. Er worden voor deze soorten dan ook geen nadere voorwaarden gesteld.

¹¹ In de provincie Zuid-Holland wordt muskusrattenbestrijding uitgevoerd met kastvallen, vangkooien en klemmen (niet zijnde pootklemmen) en beverrattenbestrijding met levend vangende kooien. Voor de gehele provincie Noord-Brabant geldt een aanwijzing voor muskusratten- en beverrattenbestrijding waarbij de inzet van vangkooien, klemmen, fuiken en vuurwapens mogelijk is.

Mocht het, door een melding of het vermoeden van de aanwezigheid van muskusratten en/of beverratten, toch nodig zijn om gedurende het broedseizoen het gebied in te gaan, dan gebeurt dit uitsluitend in overleg met de terreinbeheerder.

Jacht in het Natura 2000-gebied Hollands Diep

Op grond van artikel 46 lid 3 Flora- en faunawet is de jacht niet opengesteld in gebieden die zijn aangewezen als Vogelrichtlijngebied, als Habitatrichtlijngebied waarvan de status als beschermd natuurmonument is vervallen, als beschermd natuurmonument en/of als wetland. Dit is van toepassing op het *gehele* Natura 2000-gebied Hollands Diep, met uitzondering van 6 ha griend bij de buisleidingstraat aan de noordrand van het gebied. Dit deelgebiedje is namelijk alleen als Habitatrichtlijngebied aangewezen. Indien aan onderstaande voorwaarde wordt voldaan zal jacht *hier* geen significant negatieve effecten op de Natura 2000-doelen veroorzaken.

Vrijstellingsvoorwaarden voor jacht in het Natura 2000-gebied Hollands Diep

Jacht in de 6 ha griend bij de buisleidingstraat in de noordrand van het Natura 2000-gebied Hollands Diep is onder de volgende voorwaarde vrijgesteld:

- a. Er wordt tenminste 50 meter afstand bewaard tot bewoonde beverburchten en er wordt binnen een straal van 50 meter rondom bewoonde beverburchten niet geschoten. Deze afstanden zijn uitsluitend van toepassing binnen het Natura 2000-gebied. Informatie over de ligging van bewoonde beverburchten kan worden opgevraagd bij de terreinbeheerder.

Jacht in het overig deel van het Natura 2000-gebied Hollands Diep kan niet worden aangemerkt als bestaand gebruik (peildatum 31 maart 2010) en is dus ook *niet* vrijgesteld.

Jacht en schadebestrijding van konijnen op dijken direct grenzend aan het Natura 2000-gebied Hollands Diep

Op enkele primaire waterkeringen direct grenzend aan, maar *buiten* het Natura 2000-gebied Hollands Diep, vindt jacht en schadebestrijding op konijnen plaats. Deze dijken liggen vaak op korte afstand van plekken die een belangrijke functie vervullen als broed-, foerageer-, rui- en rustgebied voor broedvogels en niet-broedvogels. Jacht en/of schadebestrijding op dijken kan, zeker met het geweer, verstoring van deze vogelfuncties veroorzaken. Indien aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan zijn significant negatieve effecten op de aangewezen vogelsoorten uit te sluiten.

Vrijstellingsvoorwaarden voor jacht en schadebestrijding van konijnen op dijken

Het bejagen en bestrijden van konijnen op dijken direct grenzend aan het Natura 2000-gebied Hollands Diep is onder de volgende voorwaarden vrijgesteld:

- a. Jacht en/of schadebestrijding van konijnen op dijken met het geweer of met fretten en buidels wordt overdag en buiten het broedseizoen, dus in de
- b. periode van 15 juli tot 15 maart, uitgevoerd;
- c. Een dijktraject wordt per aanliggend jachtveld maximaal twee keer per week betreden.

[Zoeken, rapen en behandelen van eieren van ganzen in het Natura 2000-gebied Hollands Diep](#)

Om de schade door overzomerende ganzen tot een acceptabel niveau terug te dringen, worden er in Zuid-Holland en Noord-Brabant diverse maatregelen genomen om de populatie stand ganzen te reduceren en exoten of verwilderde ganzen te verwijderen. In zijn algemeenheid geldt dat door het uitvoeren van deze maatregelen de gunstige staat van instandhouding van de *inheemse* soorten ganzen niet in gevaar mag komen. En specifiek voor het Natura 2000-gebied Hollands Diep, dat deze maatregelen niet mogen leiden tot een zodanige vermindering van de kwaliteit en draagkracht van het leefgebied van grauwe gans en brandgans, dat het gebied de doelaantallen niet meer kan herbergen of bereiken. De doelaantallen voor deze twee soorten hebben uitsluitend betrekking op de functie als doortrek- en overwinteringsgebied en *niet* op de functie als broedgebied.

Een van de maatregelen is het beperken van het broedsucces door het zoeken, rapen en/of behandelen (schudden, prikken of oliën) van eieren. Indien aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan zijn van deze handeling geen significant negatieve effecten op de N2000-doelen te verwachten.

[Vrijstellingsvoorwaarden voor het zoeken, rapen en behandelen van eieren van ganzen](#)

Het zoeken, rapen en behandelen van eieren van ganzen is onder de volgende voorwaarden vrijgesteld:

- a. De handelingen worden alleen toegepast op nesten van Canadese ganzen, nijlganzen, Indische ganzen, grauwe ganzen, gedomesticeerde grauwe ganzen en brandganzen;
- b. De handelingen vinden overdag plaats in de periode van 1 februari tot 15 april en worden in ruimte en tijd gefaseerd uitgevoerd. Dat betekent dat een locatie maximaal twee keer per week, en met een maximum van zes keer over de gehele periode, wordt betreden door maximaal 10 personen. Dit gebeurt zoveel mogelijk in aanwezigheid van de terreinbeheerder. Daarbij wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande wegen en paden;
- c. Om het risico op verstoring van aangewezen soorten broedvogels te beperken is het uitvoeren van de handeling(en) niet vrijgesteld binnen een straal van 100 meter van de bekende broedplaatsen van aangewezen soorten moerasbroedvogels (lepelaar) en kustbroedvogels (kluut). Dit risico wordt ter plaatse beoordeeld door de terreinbeheerder of aan de hand van een jaarlijkse inventarisatie van kwetsbare soorten broedvogels.

[Vangen en naderhand doden van ruiende ganzen in het Natura 2000-gebied Hollands Diep](#)

Zie boven. Een andere mogelijke maatregel is het vangen en naderhand doden van ruiende ganzen. Indien aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan zijn van deze handeling geen significant negatieve effecten op de N2000-doelen te verwachten.

[Vrijstellingsvoorwaarden voor het vangen en naderhand doden van ruiende ganzen](#)

Het vangen en naderhand doden van ruiende ganzen in het Natura 2000-gebied Hollands Diep is onder de volgende voorwaarden vrijgesteld:

- a. Het vangen en naderhand doden van ruiende ganzen wordt alleen toegepast bij nijlganzen, Canadese ganzen, Indische ganzen, grauwe ganzen en verwilderde gedomesticeerde ganzen;

- b. Het vangen en naderhand doden van ruiende ganzen wordt uitsluitend uitgevoerd met toegestane vangmiddelen en op toegestane wijze. Hierbij is het gebruik van een geweer niet vrijgesteld;
- c. Het vangen van ruiende ganzen vindt overdag plaats in de periode van 15 juni tot 15 augustus en wordt gefaseerd in de tijd uitgevoerd. Dat betekent dat er maximaal twee keer per week wordt gevangen met een maximum van zes vangsten in de gehele periode. Het vangen en/of doden is alleen toegestaan tussen zonsopkomst en zonsondergang;
- d. De vangopstelling mag buiten de periode van 15 juni tot 15 augustus niet in het veld aanwezig zijn;
- e. Om het risico op verstoring van kolonies moerasbroedvogels of grote slaappleatsen en rustgebieden van watervogels te beperken is het plaatsen van vangopstellingen op de Sassenplaat en in de ondiepwaterzone en eilandjes voor de Hoogezandse Gorzen niet vrijgesteld..

Vangen van verwilderde katten, fretten en Amerikaanse nertsen in het Natura 2000-gebied Hollands Diep

Om de aangewezen habitat- en vogelsoorten te beschermen worden in het Hollands Diep zonnig verwilderde katten, fretten en Amerikaanse nertsen bestreden. Indien aan onderstaande voorwaarden wordt voldaan zijn van deze handeling geen significant negatieve effecten op de Natura 2000-doelen te verwachten.

Vrijstellingsvoorwaarden voor bestrijding van verwilderde katten, fretten en Amerikaanse nertsen

Het vangen van verwilderde katten, fretten en Amerikaanse nertsen in het Natura 2000-gebied Hollands Diep is onder de volgende voorwaarden vrijgesteld:

- a. Het vangen van verwilderde katten, fretten en Amerikaanse nertsen wordt uitsluitend uitgevoerd met toegestane middelen en op toegestane wijze;
- b. De vangkooien worden dagelijks gecontroleerd;
- c. Eventuele bijvangsten worden vrijgelaten;
- d. Bij deze handeling is het gebruik van een geweer in het Natura 2000-gebied niet vrijgesteld;
- e. Er wordt tenminste 50 meter afstand bewaard tot bewoonde beverburchten. Informatie over de ligging van bewoonde beverburchten kan worden opgevraagd bij de terreinbeheerder;

Regulier beheer en onderhoud van de waterkeringen, het watersysteem en de kunstwerken door de Waterschappen

De Waterschappen moeten hun taken uit kunnen voeren voor het onderhoud van de waterkeringen, het watersysteem en de kunstwerken. Wanneer aan onderstaande voorwaarde wordt voldaan treden er geen significante negatieve effecten op de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen op van dit reguliere onderhoud, zoals beschreven en getoetst in de Globale en Nadere Effect Analyses (Lubbe & van der Broek, 2010; Lubbe et al., 2011).

Vrijstellingsvoorwaarden voor regulier beheer Waterschappen

Het beheer wordt uitgevoerd conform 'de gedragscode Flora- en faunawet voor waterschappen' (<https://mijn.rvo.nl/gedragscodes-overige-organisaties>).

4.4

Activiteiten die (afzonderlijk) Nb-wet vergunningplichtig blijven

Voor de volgende bestaande activiteiten vormt het beheerplan geen vrijstelling van de Nb-wet vergunningplicht. Deze activiteiten zijn door het daartoe bevoegd gezag al getoetst in het kader van een Nb-wet vergunningaanvraag. Hieruit is naar voren gekomen dat deze activiteiten afzonderlijk geen negatieve effecten hebben, mits de Nb-wet vergunningvoorschriften worden nageleefd. Omdat deze activiteiten onvoorspelbaar zijn in omvang, ruimte en tijd, blijven ze Nb-wet vergunningplichtig. Wanneer de Nb-wet vergunningen aflopen, dient mogelijk een nieuwe vergunning aangevraagd te worden (of een verlenging van de vergunning) bij het bevoegde gezag. Het bevoegde gezag gebruikt onder andere het beheerplan (Algemeen deel en gebiedsdelen) als toetsingskader om vergunningaanvragen te beoordelen. De hieronder genoemde activiteiten zijn de, nu bekende, Nb-wet vergunningplichtige activiteiten. Deze lijst is niet volledig.

In het Hollands Diep gaat het onder meer om de volgende activiteiten:

- groot onderhoud wegen en fietspaden binnen de begrenzing
- uitbreiding industrie
- Revisie van activiteiten (met andere woorden: een project of een handeling) die vergunningplichtig zijn op grond van de WABO
- aanleg, groot onderhoud en beheer kabels en leidingen binnen de begrenzing
- dijkversterkingen
- militaire vliegactiviteiten
- stikstofemissies bij uitbreidingen van industrie, land- en tuinbouwactiviteiten of (gebruik van) infrastructuur
- grootschalige oefeningen calamiteitenbestrijding en reddingsbrigade
- alle handelingen ihkv schadebestrijding, voor zover niet vrijgesteld in par. 4.3

Naast bovengenoemde vergunningplichtige activiteiten kunnen er (nieuwe) activiteiten zijn waarvoor mogelijk een vergunningplicht geldt in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998. Informatie hierover is verkrijgbaar bij het bevoegd gezag voor de vergunningverlening Nb-wet, in dit geval de provincie Noord-Brabant of Zuid-Holland of het ministerie van Economische Zaken.

Stikstofemissies van diverse menselijke activiteiten als verkeer, industrie en grootschalige landbouw leiden tot omvangrijke deposities van stikstof op onder andere de natuurgebieden. In het kader van de PAS zijn voor alle Natura 2000-gebieden in Nederland eventuele knelpunten onderzocht voor de stikstofgevoelige habitattypen.

Voor het gebied is Hollands Diep zijn er geen instandhoudingsdoelstellingen voor stikstofgevoelige habitattypen of soorten met een stikstofgevoelig leefgebied (programma aanpak stikstof, december 2015). Stikstofdepositie is hier dus geen knelpunt. Aangezien stikstofdepositie geen knelpunt is binnen het Hollands Diep, zijn daarop gerichte specifieke maatregelen voor dit gebied niet nodig. Voor nieuwe toekomstige plannen en projecten blijft de uitstoot van stikstof een van de toetsingscriteria voor vergunningverlening door het bevoegde gezag in het kader van de Nb-wet.

In paragraaf 5.3 van het Algemeen deel is een handreiking opgenomen voor evenementen. Verder zal toetsing van nieuwe activiteiten op dezelfde wijze plaatsvinden zoals dat nu gebeurt, en kan de informatie uit het beheerplan hiervoor aanvullend worden gebruikt.

4.5

Niet Nb-wet vergunningplichtige activiteiten, wel mitigatie vereist

Er zijn ook activiteiten die niet vergunningplichtig zijn, maar die, al dan niet in combinatie met andere activiteiten, wel mogelijke effecten hebben. Voor deze activiteiten geldt dat er mitigerende maatregelen vereist zijn.

Recreatie op en langs water en platen

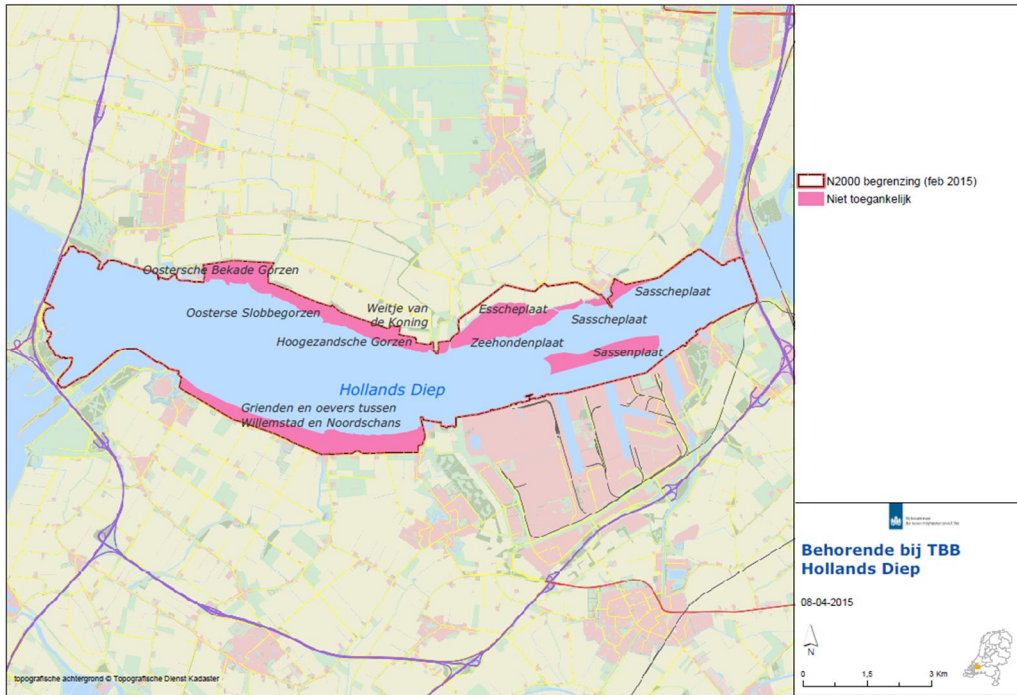
Recreatie op land en water is intrinsiek niet vergunningplichtig te stellen vanuit de Nb-wet, wanneer het individuen betreft die gebruik maken van bestaande infrastructuur (waaronder het open water, vaargeulen en platen) en voorzieningen. Uit de NEA blijkt dat in de getoetste situatie (aard, omvang, locatie en intensiteit) geen significante verstoring uitging van de recreatie. Echter, daarbij is uitgegaan van de bestaande zoneringen in het gebied. Deze bestaande zonering wordt daarom vastgelegd in een toegangsbeperkingsbesluit om vanuit Natura 2000 te borgen dat in deze gebieden de toegangsregels hetzelfde blijven.

Daarnaast is de autonome ontwikkeling van recreatie moeilijk te sturen. Ook dat is een argument om de zonering vast te leggen in een toegangsbeperkingsbesluit. Zodat ook bij toenemende recreatiedrukke, voldoende rust in het Natura 2000-gebied geborgd is om de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken. In het Hollands Diep is aanvullende zonering noodzakelijk bovenop de bestaande zonering. Deze worden gezamenlijk vastgelegd in een (vanuit Natura 2000) handhaafbaar toegangbeperkingsbesluit. De volgende vormen van recreatie kunnen daarom ongestoord doorgang vinden, inclusief autonome groei, mits de voorwaarden uit het toegangsbeperkingsbesluit worden nageleefd:

- recreatievaart van motorboten met vaarsnelheid < 20 kilometer per uur, zeilen
- recreatievaart van windsurfers op de locaties noordzijde Haringvlietbrug (bij Westerse bekade Gorzen, gelegen tussen de Haringvlietweg en de Tramweghaven) en aan de zuidzijde van de Haringvlietbrug (oostkant Hellegatsplein)
- recreatievaart van kano's en waterfietsen
- vrij ankeren van recreatievaart
- sportvisserij vanaf boot
- sportvisserij vanaf oever
- oeverrecreatie op dijken (wandelen, fietsen) en aangrenzende buitendijkse gebiedsdelen, inclusief strandjes

Mitigerende maatregelen voor recreatie

Recreatie houdt zich aan de voorwaarden uit het toegangsbeperkingsbesluit.

Figuur 4.2. voorstel zonering.

5 Worden de doelen bereikt?

In dit hoofdstuk staat in hoeverre de instandhoudingsdoelstellingen voor het Hollands Diep bereikt worden in de eerste beheerplanperiode. Per cluster benoemen we de instandhoudingsdoelstellingen benoemd, en geven vervolgens aan op welke manier het eventuele knelpunt wordt opgelost. En in hoeverre we daarmee de instandhoudingsdoelstelling realiseren. Dit kan door:

- 1 uitvoeren van reeds geplande maatregelen en/of;
- 2 uitvoeren van (aanvullende) Natura 2000-instandhoudingsmaatregelen en/of;
- 3 voldoen aan de in dit beheerplan gestelde voorwaarden aan activiteiten die vrijgesteld worden van een Nb-wet vergunning en/of;
- 4 uitvoeren van mitigerende maatregelen.

Bij het inschatten¹² van het doelbereik gaan we ervan uit dat de maatregelen daadwerkelijk worden uitgevoerd. En dat aan de gestelde voorwaarden wordt voldaan. Soorten uit dezelfde cluster met hetzelfde knelpunt die door dezelfde maatregelen worden opgelost zijn zoveel mogelijk in dezelfde rij van de tabel opgenomen. De ambitie voor de eerste beheerplanperiode is om minimaal verdere verslechtering van de natuurlijke kenmerken (habitattypen en leefgebieden van soorten) stop te zetten. Behoud¹³ en verbeteringsdoelstellingen kunnen worden gefaseerd naar een volgende beheerplanperiode, afhankelijk van de beschikbare middelen (zie Algemeen deel).

5.1 Habitattypen

De behoudsdoelstelling voor de drie habitattypen wordt in de huidige situatie behaald. Daarnaast profiteren de habitattypen van nieuwe Deltanatuur, van maatregelen in het kader van de KRW en van maatregelen die voor de noordse woelmuis worden uitgevoerd.

Habitatype	Knelpunt	Deltanatuur	KRW	Successie tegengaan tgv noordse woelmuis en ruigten en zomen	Doelbereik in eerste beheerplanperiode	Doelbereik in tweede beheerplanperiode en later
Ruigten en zomen (harig wilgenroosje)	Geen	x	x	x		
Slikkige rivieroeveren	Geen	x	x			
Vochtige alluviale bossen (zachthoutoibossen)	Geen	x	x			
Legenda						
	Instandhoudingsdoelstelling wordt bereikt met (huidig) beheer					
	Maatregel uit reeds vastgesteld beleid					
	Aanvullende instandhoudingsmaatregelen					

Tabel 5.1. Doelbereik habitattypen binnen het Hollands Diep.

¹² Het doelbereik wordt ingeschat: monitoring zal uiteindelijk uitwijzen of de inspanningen voldoende zijn om de instandhoudingsdoelstellingen te kunnen bereiken.

¹³ Voldoen aan een behoudsopgave is niet altijd hetzelfde als het stopzetten van een verslechtering. De behoudsdoelstelling verwijst naar het kwaliteitsniveau (van de natuurlijke kenmerken) van een aantal jaar geleden. Verslechtering die in de tussentijd plaats heeft gevonden dient te worden hersteld, om te voldoen aan de behoudsopgave.

5.2

Habitatsoorten

Voor bever is er geen knelpunt. Bij voortzetting van het huidig beheer wordt het doel gehaald. Het knelpunt voor de trekvissen (elft, fint, rivierprik, zalm en zeeprik) ligt extern (geen doorgang Haringvlietsluizen). Dit wordt daar opgelost door de uitvoering van het Kierbesluit. Voor noordse woelmuis is er een uitbreidings- en verbeteringsdoelstelling. Dankzij het realiseren van nieuwe natuur in de APL-polder en Oosterse Bekade Gorzen is al een uitbreiding van het leefgebied gerealiseerd. Verbetering van bestaande leefgebieden vindt plaats door het realiseren van natuurvriendelijke oevers en vooroevers, het voortzetten van het huidige relevante maaibeheer om successie tegen te gaan en enkele aanpassingen aan het terreinbeheer (periodiek maaien en opslag verwijderen). Hierdoor wordt de instandhoudingsdoelstelling voor noordse woelmuis naar verwachting in de eerste beheerplanperiode gehaald.

Soort	Knelpunt	Deltanatuur	KRW vooroververdediging en natuurvriendelijk (voor)oevers	KRW (Kierbesluit)	Successie tegengaan tgv noordse woelmuis en ruigten en zomen	Mitigerende maatregelen recreatie	Vrijstellingsvoorwaarden baggeren en verspreiden specie	Jacht, beheer en schadebestrijding	Doelbereik in eerste beheerplanperiode	Doelbereik in tweede beheerplanperiode en later
Bever		x						x		
Noordse woelmuis	Afname leefgebied in kwaliteit en omvang, uitbreidings- en verbeterdoel worden niet automatisch gehaald	x	x		x					
Elft, rivierprik, zalm, zeeprik				x			x			
Fint		x	x	x			x			
Legenda										
	Instandhoudingsdoelstelling wordt bereikt met (huidig) beheer									
	Instandhoudingsdoelstelling wordt bereikt dankzij instandhoudingsmaatregelen, voorwaarden en/of mitigatie									
	Extern knelpunt									
	Instandhoudingsdoelstelling wordt niet bereikt									
	Maatregel uit reeds vastgesteld beleid (paragraaf 4.2)									
	Aanvullende instandhoudingsmaatregelen (paragraaf 4.3)									
	Bestaande voorwaarden en mitigatie									

Tabel 5.2. Doelbereik habitatsoorten binnen het Hollands Diep.

5.3 Kustbroedvogels

Voor de kluut zijn regiodoelen geformuleerd. In de verschillende Natura 2000-gebieden worden er maatregelen getroffen om de doelen op regioniveau te halen. De beoordeling van het doelbereik in Tabel 6.1 is daarom gesplitst in het doelbereik van de kluut op regioniveau en dat op gebiedsniveau. Zie voor het doelbereik van de regiodoelen verder paragraaf 6.1 van het Algemeen deel. Voor de kluut is de inschatting dat voor het Hollands Diep en voor de gehele regio een verslechtering in de eerste beheerplanperiode weliswaar wordt voorkómen, maar dat er nog meer maatregelen nodig zijn om de gewenste draagkracht duurzaam te behouden. De nieuwe natuurgebieden waar de kluut in de eerste jaren na realisatie zo sterk van profiteert, zijn namelijk niet uitsluitend voor kluten aangelegd. Er zal een bepaalde vegetatieontwikkeling gaan plaatsvinden, waardoor op termijn de gebieden steeds minder geschikt voor kluten worden. Op langere termijn zal er daarom altijd inspanning nodig blijven om de pionierssituatie voor broedende kluten te behouden.

Soort	Knelpunt	Deltanatuur	Beschermen van bestaand broedeiland tegen afslag	Mitigerende maatregelen recreatie	Jacht, beheer en schadebestrijding	Gedragscode laagvliegen	Aanvullende voorwaarden laagvliegen	Doelbereik in eerste beheerplanperiode	Doelbereik in tweede beheerplanperiode en later	Doelbereik regiodoelstelling in eerste beheerplanperiode	Doelbereik regiodoelstelling in tweede beheerplanperiode of later
Kluut (r)	Broedgebieden zullen gestaag in kwaliteit afnemen	x	x	x	x	x	x				
Legenda											
	Instandhoudingsdoelstelling wordt bereikt met (huidig) beheer										
	Instandhoudingsdoelstelling wordt waarschijnlijk (nog) niet bereikt binnen de eerste beheerplanperiode, maar kan worden bereikt in opvolgende beheerplanperioden, er treedt geen verslechtering op in de eerste beheerplanperiode										
	Onbekend										
	Instandhoudingsdoelstelling wordt niet bereikt										
r	Regiodoel										
	Maatregel uit reeds vastgesteld beleid (paragraaf 4.2)										
	Aanvullende instandhoudingsmaatregelen (paragraaf 4.3)										
	Bestaande voorwaarden en mitigatie										
	Nieuwe voorwaarden en mitigatie										

Tabel 5.3. Doelbereik kustbroedvogels op regioniveau.

5.4 Moerasbroedvogels

De instandhoudingsdoelstelling voor lepelaar worden met voortzetting van het huidige beheer behaald. Bovendien kan de broedpopulatie profiteren van alle maatregelen die in het Hollands Diep zijn en worden genomen.

Soort	Knelpunt	Deltanatuur	KRW	Mitigerende maatregelen recreatie	Jacht, beheer en schadebestrijding	Gedragscode laagvliegen	Zonering en toegangsbeperking recreatie	Aanvullende voorwaarden laagvliegen	Doelbereik in eerste beheerplanperiode	Doelbereik in tweede beheerplanperiode en later
Lepelaar		x	x	x	x	x	x	x		
Legenda										
	Instandhoudingsdoelstelling wordt bereikt met (huidig) beheer									
	Maatregel uit reeds vastgesteld beleid (paragraaf 4.2)									
	Bestaande voorwaarden en mitigatie									
	Nieuwe voorwaarden en mitigatie									

Tabel 5.4. Doelbereik moerasbroedvogels binnen het Hollands Diep.

5.5

Viseters

De instandhoudingsdoelstelling voor lepelaar worden met voortzetting van het huidige beheer behaald.

Soort	Knelpunt	Deltanatuur	KRW	Mitigerende maatregelen recreatie	Jacht, beheer en schadebestrijding	Gedragscode laagvliegen	Zonering en toegangsbeperking recreatie	Aanvullende voorwaarden laagvliegen	Doelbereik in eerste beheerplanperiode	Doelbereik in tweede beheerplanperiode en later
Lepelaar		x	x	x	x	x	x	x		
Legenda										
	Instandhoudingsdoelstelling wordt bereikt met (huidig) beheer									
	Maatregel uit reeds vastgesteld beleid (paragraaf 4.2)									
	Bestaande voorwaarden en mitigatie									
	Nieuwe voorwaarden en mitigatie									

Tabel 5.5. Doelbereik viseters binnen het Hollands Diep.

5.6 Eenden, ganzen en zwanen

Voor ganzen, kraakeend en smient is het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen geen probleem. Er zijn dan ook geen instandhoudingsmaatregelen specifiek voor deze soorten geformuleerd. Wel profiteren de soorten van mitigerende maatregelen die voor andere soorten worden getroffen. Het leefgebied van smient en wilde eend is door uitvoering van Deltanatuurprojecten en de herinrichting van de Sassenplaat verbeterd en uitgebreid. En dat zal door uitvoering van de KRW-maatregelen in kwaliteit alleen nog maar verder toenemen. Voor de wilde eend liggen knelpunten vooral buiten het Hollands Diep. Voor de kuifeend was er tot voor kort een afname, waarvan de oorzaak niet bekend is. Ondertussen lijkt de negatieve trend gekeerd. Mogelijk ligt de oorzaak van dit aantalsverloop in de wijziging in het voedselaanbod. Voor de kuifeend zal de eerste beheerplanperiode gebruikt worden om de verspreiding en de aantallen scherper in beeld te krijgen. Op basis van de zo verkregen informatie kan gedurende de eerste beheerplanperiode, of tijdens het opstellen van het tweede beheerplan, nader worden beoordeeld of instandhoudingsdoelstellingen bereikt worden. Voor kuifeend, en ook voor kraakeend, smient en wilde eend, worden behalve bestaande mitigerende maatregelen ook aanvullende maatregelen genomen om verstoring door snelvaart te beperken. Het doel voor kuifeend zal niet binnen de eerste beheerplanperiode gehaald gaan worden. Verdere verslechtering van het leefgebied is niet aan de orde.

Soort	Knelpunt	Deltanatuur	KRW (vooroververdediging)	Extra aandacht aan monitoring	Mitigerende maatregelen recreatie	Vrijstellingsvoorwaarden baggeren en verspreiden specie	Jacht, beheer en schadebestrijding	Gedragscode laagvliegen	Zonering en toegangsbeperking recreatie	Aanvullende voorwaarden laagvliegen	Doelbereik in eerste beheerplanperiode	Doelbereik in tweede beheerplanperiode en later
Brandgans, kolgans					x		x	x		x		
Grauwe gans		x			x		x	x		x		
Kraakeend, smient		x	x		x	x	x	x	x	x		
Kuifeend	Oorzaak voor afname onbekend (mogelijk gerelateerd aan voedselaanbod)	x		x	x	x	x	x	x	x		
Wilde eend		x	x		x	x	x	x	x	x		

Legenda	
	Instandhoudingsdoelstelling wordt bereikt met (huidig) beheer
	Instandhoudingsdoelstelling wordt waarschijnlijk (nog) niet bereikt binnen de eerste beheerplanperiode, maar kan worden bereikt in opvolgende beheerplanperioden, er treedt geen verslechtering op in de eerste beheerplanperiode
	Instandhoudingsdoelstelling wordt niet bereikt
	Maatregel uit reeds vastgesteld beleid (paragraaf 4.2)
	Onderzoek en monitoring (paragraaf 4.4)
	Bestaande voorwaarden en mitigatie
	Nieuwe voorwaarden en mitigatie

Tabel 5.6. Doelbereik eenden, ganzen en zwanen binnen het Hollands Diep.

Bijlage A Activiteiten Hollands Diep zonder significante gevolgen en niet Nb-wet vergunningplichtig

Onderstaande activiteiten zijn beschreven en getoetst in de Globale Effecten Analyse (Lubbe & van der Broek, 2010). Er is vastgesteld dat deze activiteiten, zoals in aard en omvang beschreven in de Globale Effecten Analyse, geen gevolgen hebben voor de Natura 2000-waarden. Ze zijn daarom niet-vergunningplichtig en kunnen in dezelfde aard en omvang worden voortgezet.

Recreatie

- recreatievaart: steigerovernachtingen bij de Volkeraksluizen, bij de jachtensluis aan de zijde van het Hollands Diep
- recreatieve activiteiten, zoals bekend op peildatum 31 maart 2010, in de vorm van excursies terreinbeheerders, vogeluitkijkpunt
- verblijfsrecreatie, buiten begrenzing, bungalowpark
- aanwezigheid, beheer en onderhoud golfbaan Cromstrijen bij Numansdorp
- oeverrecreatie: jaarlijkse oeverloop aan het eind van de zomervakantie langs de oevers van de Hoekse Waard, onder andere door voormalige beschermde natuurmonumenten Oosterse Slobbegorzen, Oosterse Bekade Gorzen, Hoogezandse Gorzen, Esscheplaat, Zeehondenplaat en Sasseplaat (over de zomerdijk), georganiseerd door Het Hoekschewaards Landschap
- aanwezigheid bestaande jachthavens met het huidig aantal ligplaatsen (Marina Numansdorp, Dorpshaven Numansdorp, Numansgors, Strijensas, Strijense haven, haven bij dorp Moerdijk, Haven Willemsdorp, Noordschans en Willemstad)
- fietsveerverbindingen Willemstad-Numansdorp en Moerdijk-Strijensas

Beheer & onderhoud (klein onderhoud, het instandhouden volgens de Waterwet)

- plaatselijk bestorten van stortsteen langs oever, dammen, bodems en pijlers
- het verwijderen van opschot (bomen en struiken)
- beheer en onderhoud aan havens, kunstwerken, glooiingen, kades, oevers en dergelijke
- beheer en onderhoud aan (recreatie)voorzieningen en natuur- en recreatieterreinen
- betonning vaarweg/vaarwegmarkering
- inspecties waterkeringen en objecten van Rijkswaterstaat
- inspecties naleving wetten en richtlijnen
- klein onderhoud wegen en fietspaden
- onderhoud vooroever (peilen en stabiliseren), alleen klein onderhoud geen groot onderhoud
- agrarisch gebruik regionale en primaire waterkeringen
- aanwezigheid, beheer en onderhoud van een tweetal keten en de bijbehorende toegangspaden, in de volgens de toegankelijkheidsregeling niet toegankelijke delen van de Grienden en oevers tussen Willemstad en Noordschans

Energie

- aanwezigheid, beheer en onderhoud van elektriciteitsleidingen
- bestaande windturbines (voor zover aan de verleende vergunning op grond van de (toenmalige) Nb-wet geen monitoringsverplichtingen zijn gesteld)

Industrie¹⁴

- industrieterreinen, aanwezigheid en gebruik
- aanwezigheid scheepswerven
- onderhoud en beheer kabels en leidingen, voor zover externe werking of regulier onderhoud
- zware industrie en bedrijven (luchtemissies, geluid, licht)
- gebruik bestaande (industrie)havens en laad- en loskades voor overslag en bunkeren (Moerdijk, Willemstad, Numansdorp en Strijen)

Infrastructuur¹⁵

- verkeer op verharde wegen buiten begrenzing

Overig

- inname van zoet water
- kleinschalige oefeningen calamiteitenbestrijding en reddingsbrigade
- aanwezigheid, beheer en onderhoud jachthavens, winterberging, hellingen en voorzieningen
- landbouw binnen begrenzing, beheersovereenkomst grasgorzen¹⁰
- land- en tuinbouwkundig gebruik buiten begrenzing¹⁰
- lozingen door zuiveringsinstallaties (RWZI) + gemalen polderwater
- beroepsscheepvaart¹⁰
- ankergebieden schepen
- militaire oefeningen: bestaande activiteiten (m.u.v. vliegactiviteiten) volgens GEA militair gebruik (Bureau Meervelt, 2012)

---

¹⁴ Zonder inbegrip van de eventuele stikstofuitstoot die met deze activiteiten gepaard kan gaan. Deze zal wel in aanmerking komen voor toetsing in het kader van de Natuurbeschermingswet.

¹⁵ Zonder inbegrip van de eventuele stikstofuitstoot die met deze activiteiten gepaard kan gaan. Deze zal wel in aanmerking komen voor toetsing in het kader van de Natuurbeschermingswet.

Bijlage B Synopsistabel

Legenda
Instandhoudingsdoelstelling wordt niet bereikt met huidige beheer
Instandhoudingsdoelstelling wordt bereikt door huidig beheer voort te zetten
Instandhoudingsdoelstelling wordt bereikt dankzij maatregelen
Geen verdere verslechtering dankzij maatregelen
Maatregelen uit reeds vastgesteld beleid (paragraaf 4.2)
Aanvullende instandhoudingsmaatregelen voor Natura 2000 (paragraaf 4.3)
Onderzoek en monitoring (paragraaf 4.4)
Bestaande voorwaarden (hoofdstuk 5)
Nieuwe regulering in het kader van Natura 2000 beheerplan (hoofdstuk 5)

Habitattype/soort	Landelijke staat van instandhouding	Doelstelling omvang habitattype/leefgebied	Doelstelling kwaliteit habitattype/leefgebied	Kneipunt	Deitanatuur	KRW (vooroeververdediging en natuurvriendelijke (voor)oevers)	KRW (Kierbesluit)	Beheer en inrichting optimaliseren voor noordse woelmuis en ruigten en zomen	Beschermen van bestaand broedeland tegen afslag	Extra aandacht aan monitoring	Mitigerende maatregelen recreatie	Vrijstellingsvoorwaarden baggeren en verspreiden specie	Voorwaarden aan jacht, beheer en schadebestrijding	Gedragscode laagvliegen	Zonering en toegangsbeperking recreatie(vaart)	Aanvullende voorwaarden laagvliegen	Realisatie doelstelling op korte termijn (< 6 Jaar, eerste beheerplanperiode)	Realisatie doelstelling op langere termijn (> 6 Jaar, tweede beheerplanperiode of later)
<i>Habitattypen</i>																		
H6430B Ruigten en zomen (harig wilgenroosje)	-	b	b	Nee	x	x		x									Ja	Ja
H3270 Slikkige rivieroevers	-	b	b	Nee	x	x											Ja	Ja
H91E0A Vochtige alluviale bossen (zachthoutbossen)	-	b	b	Nee	x	x											Ja	Ja
<i>Habitatsoorten</i>																		
Bever	-	b	b	Nee	x								x				Ja	Ja
Elft	--	b	b	Extern			x					x					Ja	Ja
Fint	--	b	b	Extern	x	x	x					x					Ja	Ja
Noordse woelmuis	--	u	v	Ja	x	x		x									Ja met maatregelen	Ja

Bijlage C Detailkaarten

Hoeksche Waard

s-Gravendeel
Gravendeel, s-

Hollands Diep Beverwaarnemingen

Numansdorp

Strijen

Haringvlietbrug

Moerdijkbruggen

HOLLANDSCH DIEP

Moerdijk

Willemstad

Klundert

Zevenbergen

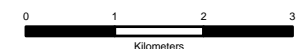
Legenda

- N2000-grens Hollands Diep
- Beverwaarnemingen

Bron: Natuurloket

RWS WD, 22-05-2013

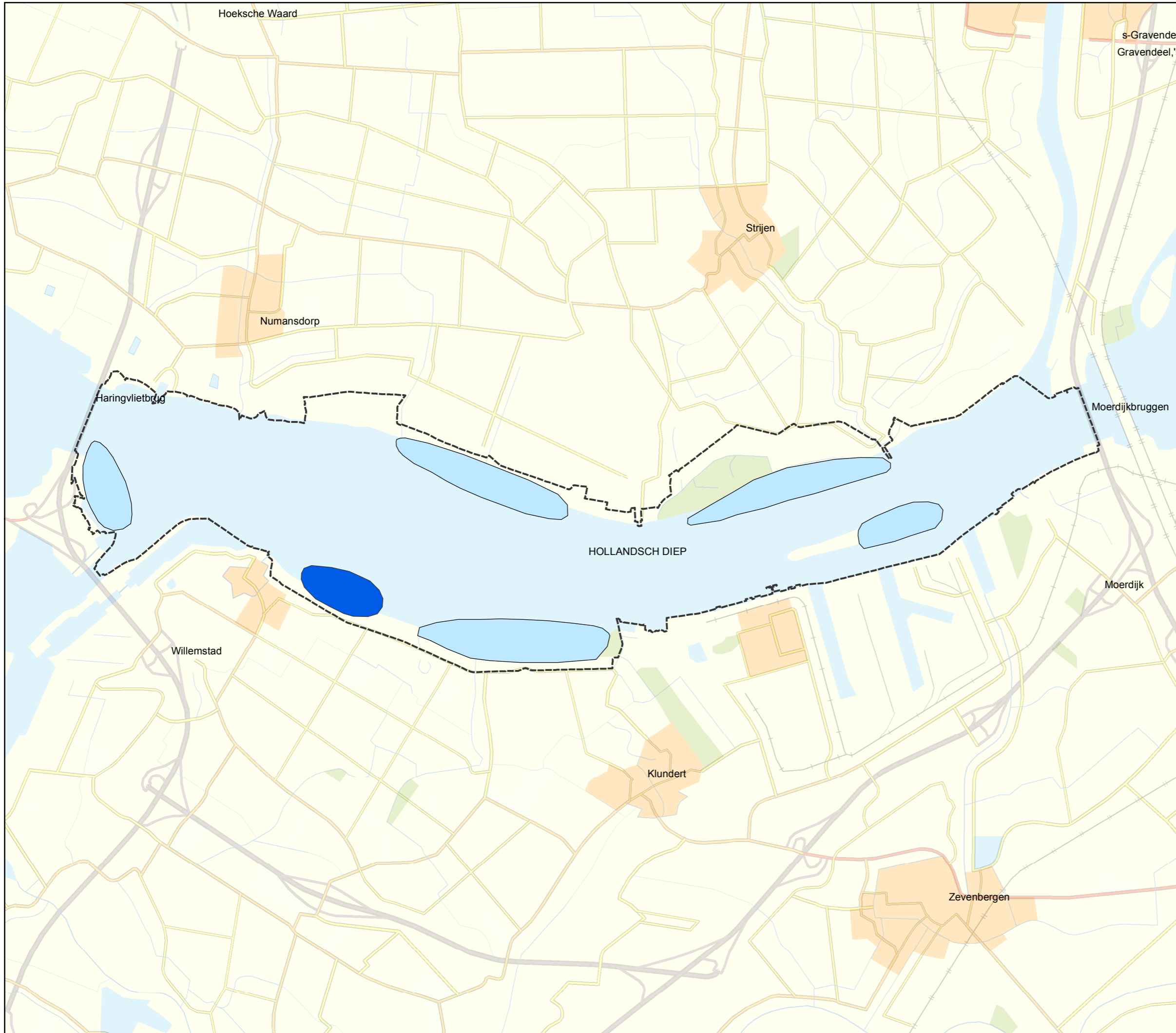
schaal 1:85.000

Ministerie van Verkeer en Waterstaat
Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat
Waterdienst

topografische achtergrond © Topografische Dienst Kadaster

Hollands Diep

Kwetsbare gebieden voor vogels

Legenda

N2000-grens Hollands Diep

Kwetsbare gebieden

Seizoen

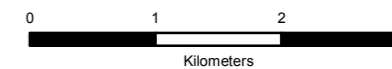
Jaarrond

Winter

Bron: Ministerie LNV

RWS WD, 07-03-2013

schaal 1:60.000

Ministerie van Verkeer en Waterstaat
 Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat
 Waterdienst

topografische achtergrond © Topografische Dienst Kadaster

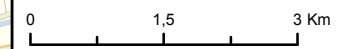

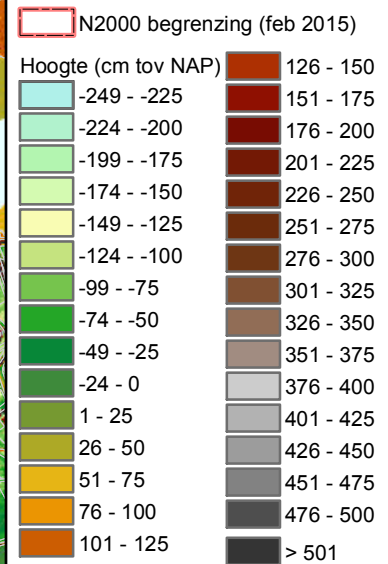
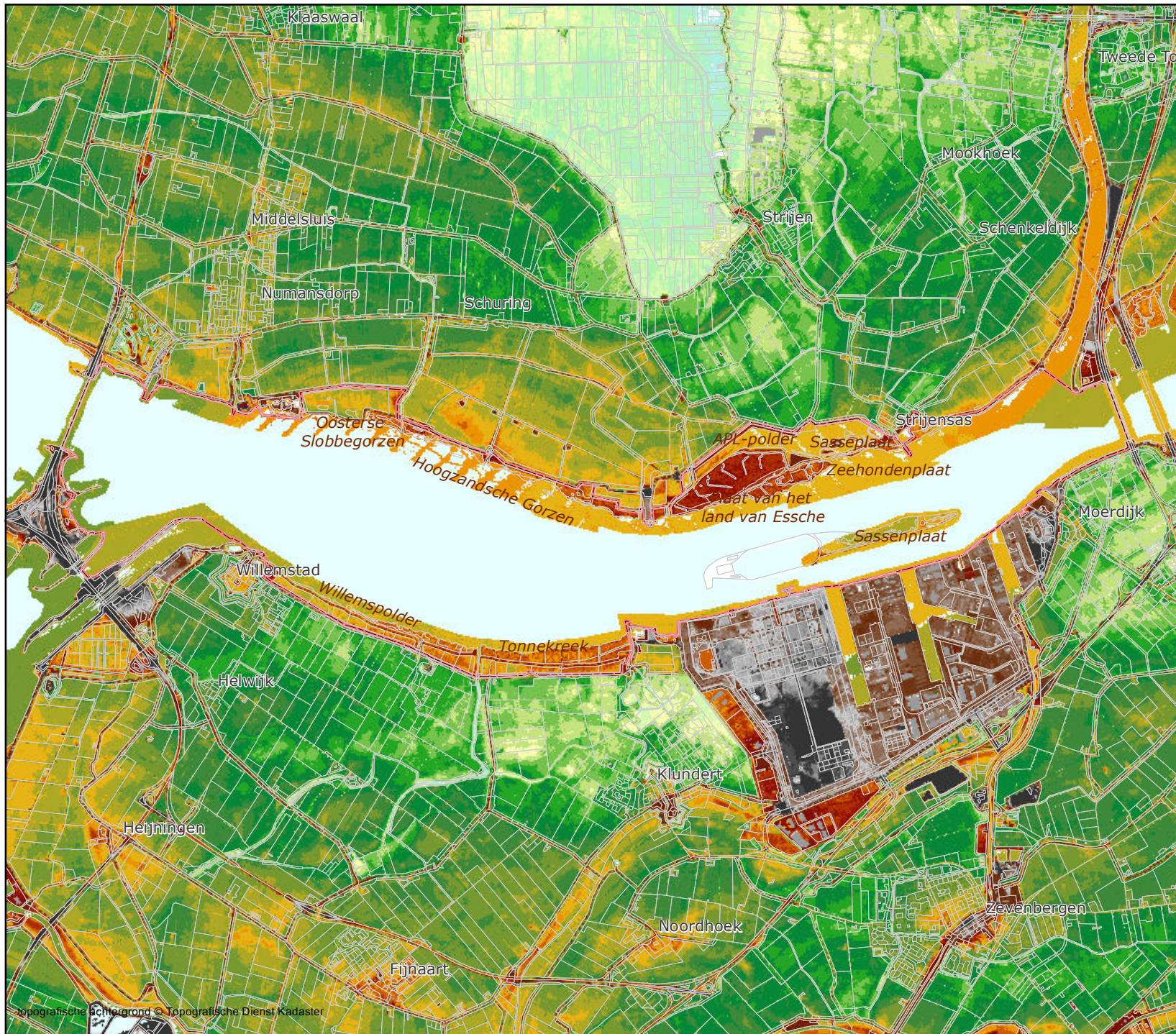
 N2000 begrenzing (feb 2015)

Begrenzing N2000 Hollands Diep

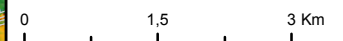
08-04-2015

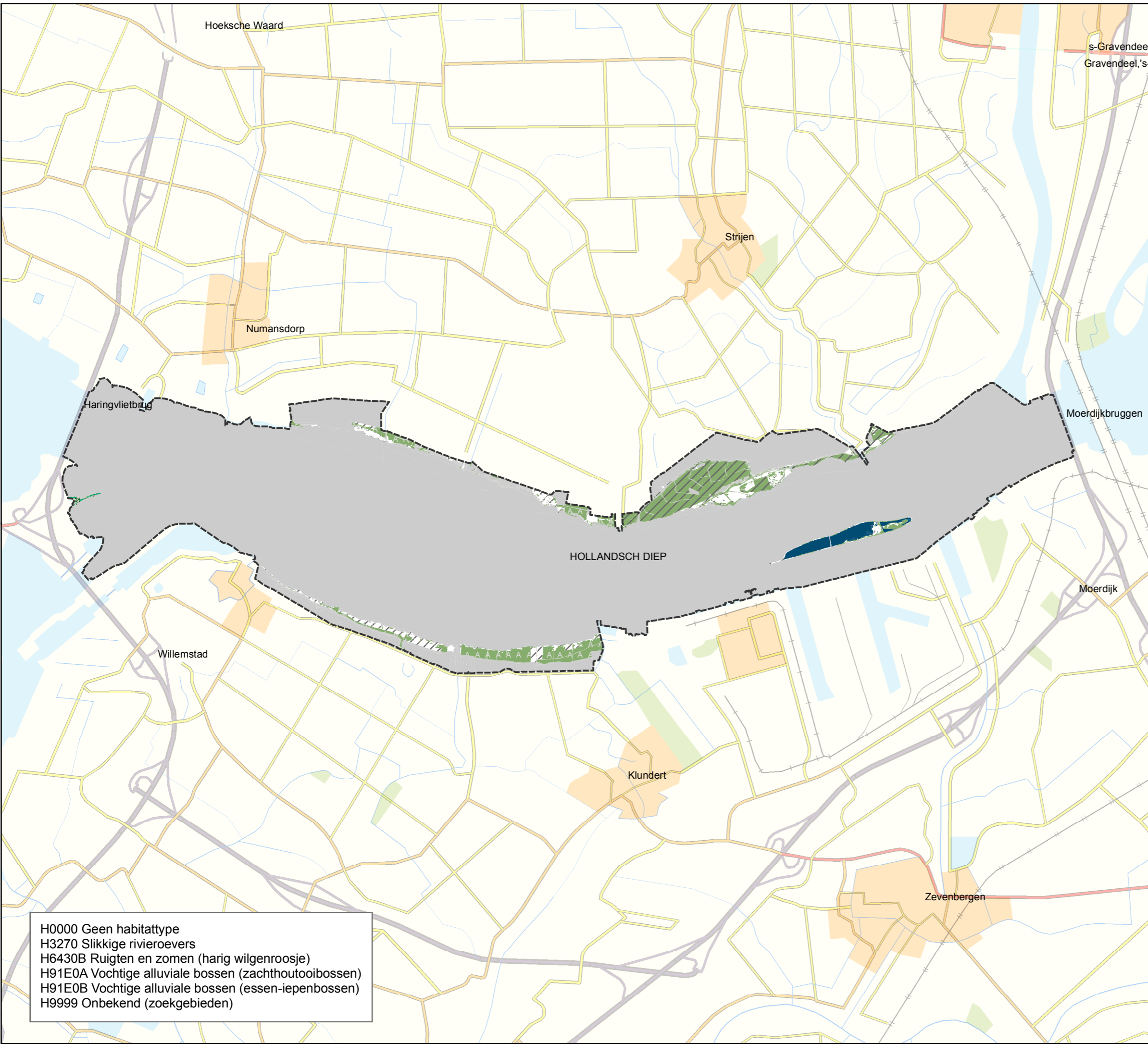

Bodemhoogte Hollands Diep

08-04-2015

Hollands Diep

ECO-1.1a: Habitattypen

Legenda

- N2000-grens Hollands Diep
- Habitatype (evt. in complexe samenstelling)
- H0000
- H3270
- H3270, H0000
- H6430B
- H91E0A
- H91E0A, H0000
- H91E0A, H9999
- H91E0B
- H9999
- H9999, H0000

Bronnen: RWS DID, RWS DZH, WUR Alterra

H0000 Geen habitatype
 H3270 Slikkige rivieroever
 H6430B Ruigten en zomen (harig wilgenroosje)
 H91E0A Vochtige alluviale bossen (zachthoutoibossen)
 H91E0B Vochtige alluviale bossen (essen-iepenbossen)
 H9999 Onbekend (zoekgebieden)

Referentie: N2000_0191

RWS WD, 18-04-2014

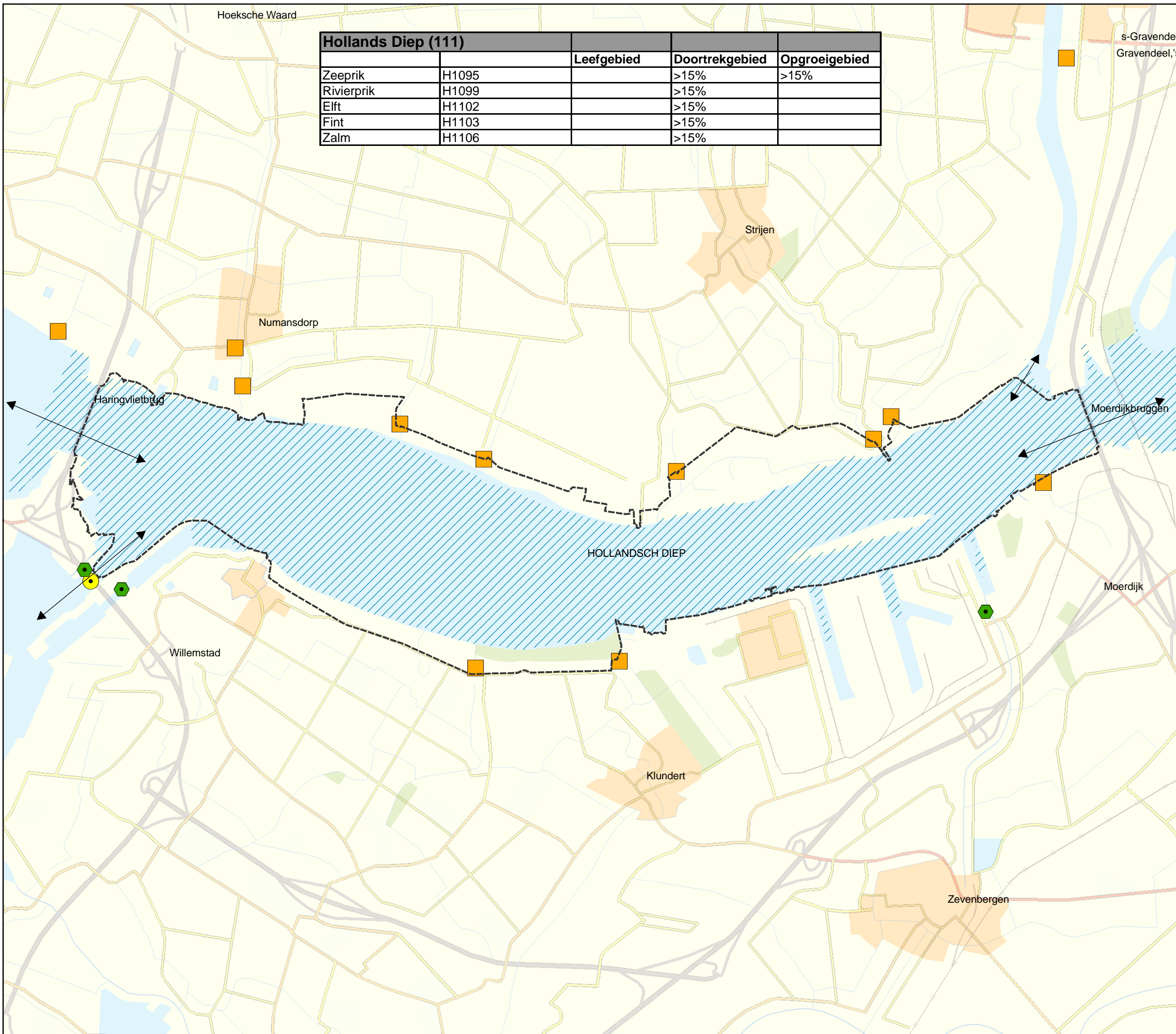
0 400 800 1.200 1.600 Meters

Schaal 1:60.000

Ministerie van Verkeer en Waterstaat
 Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat
 Waterdienst

topografische achtergrond © Topografische Dienst Kadaster

Hollands Diep (111)		Leefgebied	Doortrekgebied	Opgroeigebied
Zeeprick	H1095		>15%	>15%
Rivierprick	H1099		>15%	
Eft	H1102		>15%	
Fint	H1103		>15%	
Zalm	H1106		>15%	

Hollands Diep

ECO-3.2: Vissen

Trekvissen

Migratieroute:

- Eft
- Fint
- Rivierprick
- Zeeprick
- Zalm

Ligging opgroeigebied:

- Zeeprick

Legenda

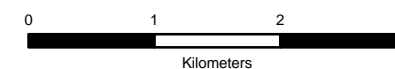
- N2000-grens Hollands Diep
- Trekvisroutes
- Primaire-knelpunten trekvissen**
- Gemaal
- Doorlaatsluis; Hevel; Spuisluis; Inlaatsluis
- Scheepvaartsluis
- Potentieel opgroeigebied Zeeprick

Bron: RIKZ (knelpunten trekvissen)

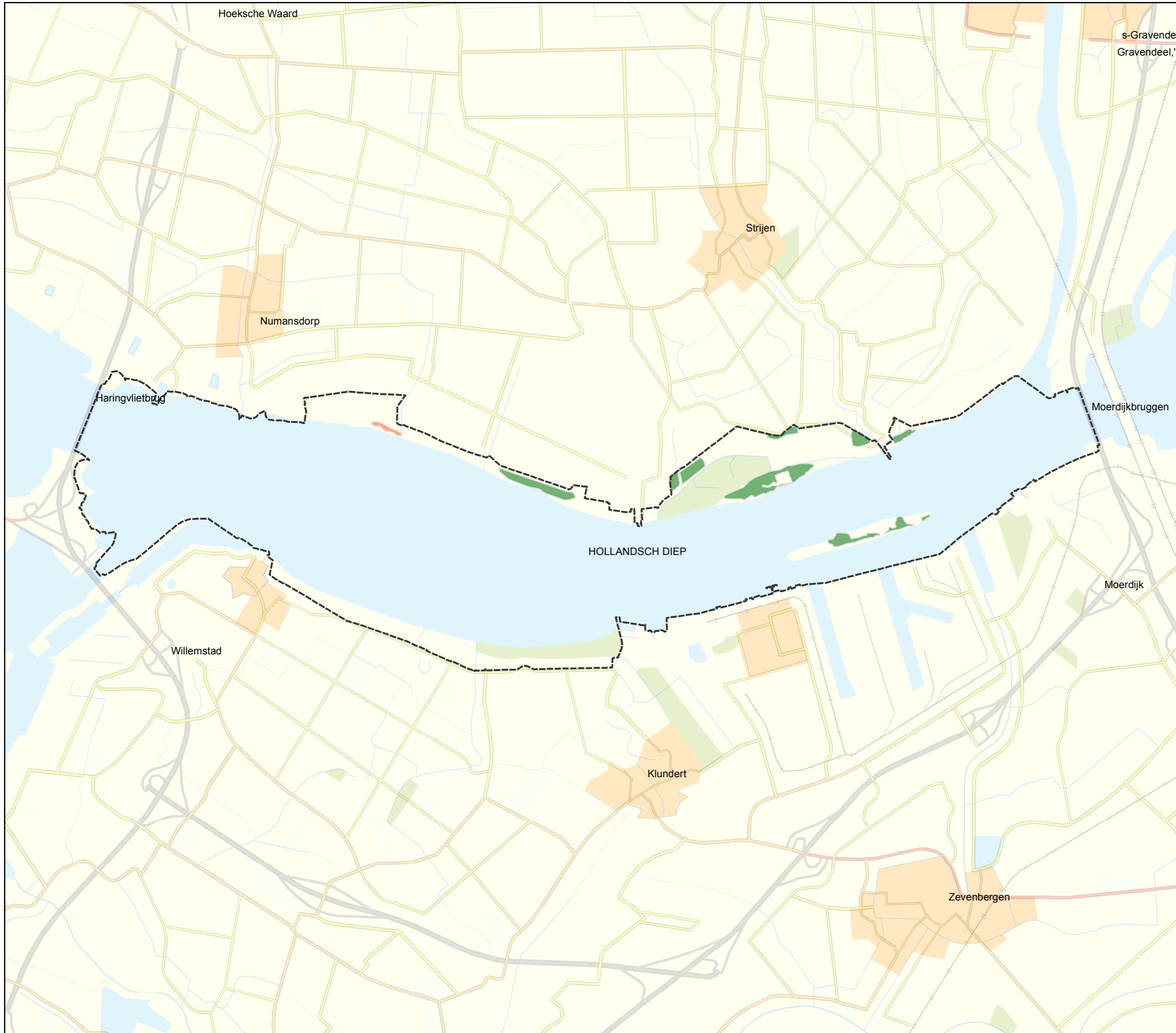
Referentie: N2000_387

RWS WD, 23-09-2010

schaal 1:60.000

Hollands Diep

ECO-5-1: Leefgebieden Noordse woelmuis

Legenda

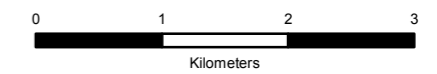
- N2000-grens Hollands Diep
- Leefgebied Noordse woelmuis**
- Leefgebied
- Mogelijk leefgebied

Bron: Provincie Zuid-Holland; Kees Mostert

Referentie: N2000_0297

RWS WD, 17-12-2013

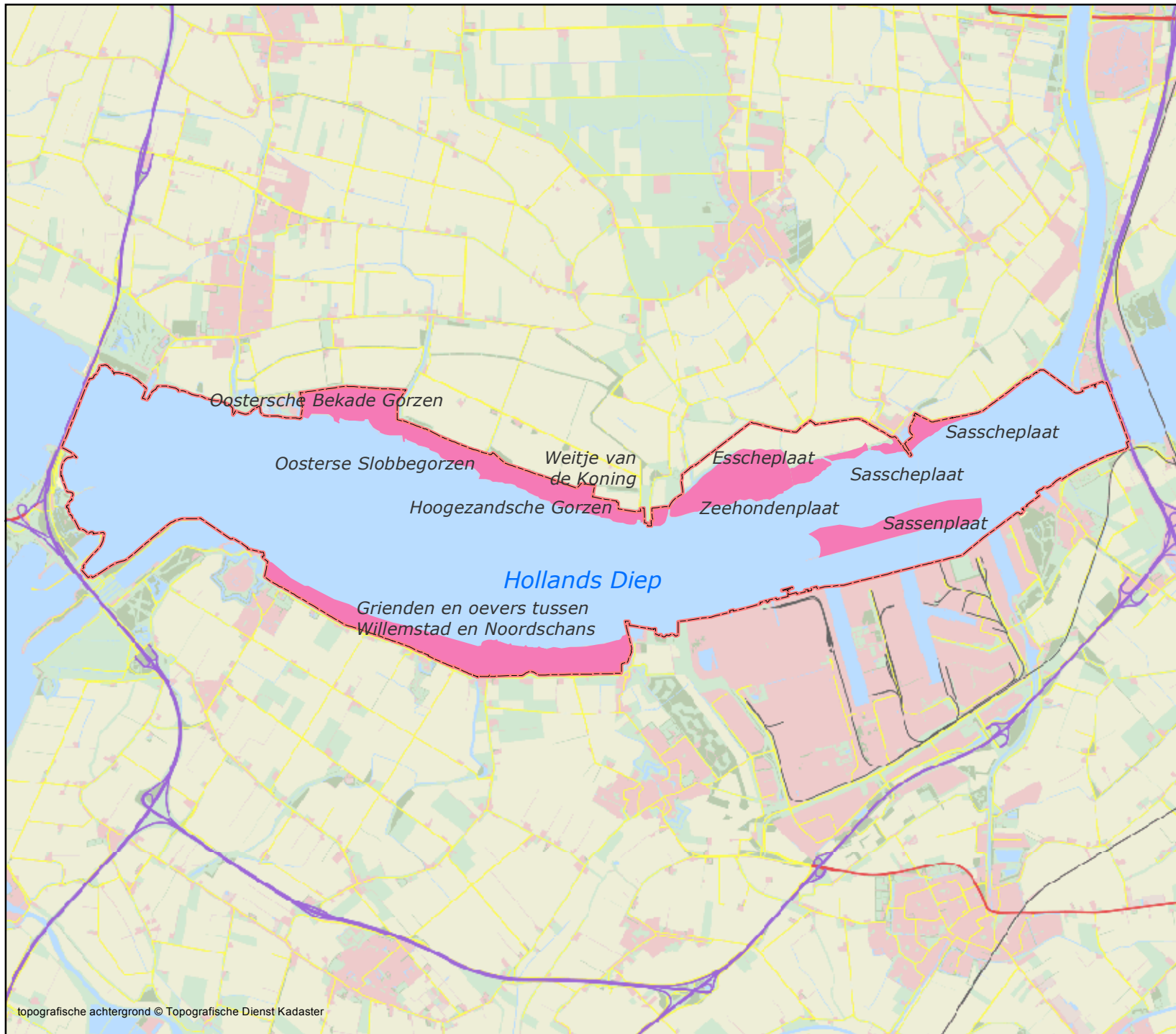

schaal 1:60.000

Ministerie van Verkeer en Waterstaat
Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat
Waterdienst

topografische achtergrond © Topografische Dienst Kadaster

- N2000 begrenzing (feb 2015)
- Niet toegankelijk

Behorende bij TBB Hollands Diep

08-04-2015

0 1,5 3 Km

Dit is een uitgave van:

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Kijk voor meer informatie op
www.rijkswaterstaat.nl/deltawateren
of bel 0800 - 8002

juni 2016